

VNÍMATELNOST ZPRAVODAJSKÝCH SDĚLENÍ

Bc. Marie Kyšnerová

Diplomová práce
2005



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Katedra multimediálních komunikací

ABSTRAKT

Abstrakt v jazyce českém

Ve své diplomové práci se zabývám vnímatelností zpravodajských sdělení na materiálu televizního zpravodajství. Cílem mé práce není analyzovat a popisovat podrobně scénáře jednotlivých sdělení tzn. zvuk, obraz apod. To by přesáhlo možnosti této práce.

V teoretické části se zabývám zpravodajstvím a vnímatelností zpráv v souvislosti se základními poznatky produkce mluvené řeči.

Praktická část obsahuje vlastní výzkum vnímatelnosti televizního zpravodajství. Test vnímatelnosti byl zadán dvěma skupinám respondentů.

Po prezentaci výsledků vnímatelnosti jsem porovnala oba zpravodajské pořady z hlediska kvality produkováných zpráv a zjistila jsem, že ČT 1 a Nova nejsou pouhé dvě varianty téhož modelu, ale dvě různé alternativy.

Abstrakt v jazyce anglickém.

The topic of my diploma thesis is sensibleness of news on the news coverage record. The aim of my work is not to analyze and describe screenplays of particular reports such as sound, picture etc. It is over capabilities of this thesis.

During theoretical part of my thesis I want to handle with news coverage and information sensibleness in relation with basic rules of spoken language.

The practical part of my thesis will contain my own research on TV news sensibleness. The sensibleness test was realized on two groups of respondents.

After the sensibleness test results presentation I compared both news coverage from the point of view of news coverage quality and I found out that CT1 and NOVA are not two variants of the same model but the two different alternatives.

Poděkování

*Děkuji vedoucímu mé diplomové práce doc. PhDr. Jaroslavu Bartoškovi, CSc.
za cenné rady, které mi při jejím vypracování poskytl i za zapůjčení odborné literatury.*

Prohlašuji, že jsem na celé diplomové práci pracovala samostatně a použitou literaturu jsem citovala.

Ve Zlíně dne 6. května 2005

.....

podpis diplomanta

OBSAH

OBSAH	4
ÚVOD.....	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	7
1 ZPRAVODAJSTVÍ.....	8
1.1 FUNKCE ZPRÁV	8
1.1.1 Typy zpráv	8
1.1.2 Podle tematické závažnosti se zprávy člení na relevantní, bulvární a fíčrové	11
1.1.3 Podle délky je možné zprávy členit na titulkové, stručné a členité	13
1.1.4 Členění zpráv podle struktury	14
1.2 ZPRAVODAJSKÁ TÉMATA	16
1.3 SOUVISLOSTI A SEKVENCE	17
1.4 VNÍMATELNOST.....	17
1.4.1 Mluvené zpravodajské sdělení	19
1.5 PRODUKCE MLUVENÉ ŘEČI.....	20
1.5.1 Mluvený versus psaný text.....	20
1.5.2 ARTIKULACE	22
1.5.3 SLOVNÍ PŘÍZVUK.....	26
1.5.4 FRÁZOVÁNÍ.....	26
1.5.5 VĚTNÝ PŘÍZVUK.....	26
1.5.6 INTONACE	27
1.6 MLUVNÍ TEMPO	27
1.6.1 Vysoké mluvní tempo	28
1.6.2 Nízké mluvní tempo	28
1.6.3 Průměrné mluvní tempo	28

II. PRAKTICKÁ ČÁST	29
2 DIPLOMOVÁ PRÁCE	30
2.1 SCÉNÁŘ UDÁLOSTÍ ČT 1 ZE DNE 10.2.2005	30
2.2 UDÁLOSTI NA ČT 1 ZE DNE 10. 2. 2005	34
2.2.1 Respondenti skupiny A (Události ČT 1)	38
2.2.2 Tabulky získaných poznatků	40
2.3 SCÉNÁŘ TELEVIZNÍCH NOVIN TELEVIZE NOVA ZE DNE 10.2.2005	44
2.4 TELEVIZNÍ NOVINY TELEVIZE NOVA ZE DNE 10. 2. 2005	47
2.4.1 Respondenti skupiny B (Televizní noviny televize Nova)	51
2.4.2 Tabulky získaných poznatků	53
2.5 INTERPRETACE VÝZKUMU	57
2.5.1 Respondenti skupiny A (Události ČT 1)	57
2.5.2 Respondenti skupiny B (Televizní noviny televize Nova)	58
2.5.3 Porovnání zpravodajství ČT 1 a Nova	60
ZÁVĚR	62
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	63
SEZNAM TABULEK	64
SEZNAM PŘÍLOH	65

ÚVOD

Téma mé diplomové práce je Vnímatelnost zpravodajských sdělení na materiálu televizního zpravodajství. Věřím, že informace uvedené na následujících stranách, budou přinejmenším zajímavými poznatky pro každého, kdo je bude číst. Cílem mé práce není analyzovat a popisovat podrobné scénáře jednotlivých sdělení tzn. zvuk, obraz apod. To by přesáhlo možnosti této práce.

V teoretické části práce se chci zabývat zpravodajstvím a vnímatelností zpráv v souvislosti se základními pravidly produkce mluvené řeči, protože nejvýraznějšími osobnostmi televizního zpravodajství jsou moderátoři. Dobrý moderátor musí být profesně zdatný, což představuje chování, charakter, image a kultivované hlasové a mluvní projevy.

Praktická část bude obsahovat vlastní výzkum vnímatelnosti televizního zpravodajství, a to hlavních zpravodajských relací na ČT 1 a Nově. Na ČT 1 se jedná o Události, které začínají denně v 19.15 hodin, na televizní stanici Nova Televizní noviny od 19.30 hodin. K realizaci výzkumu využiji dvou videozáznamů – Událostí a Televizních novin, které budou nahrány ve stejný den. Videozáznamy budou zadány k vlastnímu testu vnímatelnosti skupinám respondentů ve věkovém rozmezí 18 – 19 let.

Možná bude zajímavé nejen sledovat reakci studentů na hlavní zpravodajské relace, ale také po prezentaci výsledků vnímatelnosti porovnat zpravodajské pořady obou televizních stanic z hlediska kvality produkovaných zpráv.

Televizní stanice NOVA vznikla v roce 1994 a stala se přirozenou protiváhou k veřejnoprávnímu vysílání. Dosáhla vysoké sledovanosti, kterou si stále udržuje. Dá se říci, že působí na velký okruh diváků, ale domnívám se, že přispěla i k mnoha změnám ve vysílání České televize, která byla nucena se přizpůsobit konkurenčnímu prostředí. Nepřizpůsobila se však příliš? Jsou ještě ČT 1 a NOVA dvě různé alternativy nebo jsou to pouhé dvě varianty téhož modelu?

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ZPRAVODAJSTVÍ

Základem žurnalistiky vždy bylo, je a bude zpravodajství. Jeho posláním je informovat o aktuálních událostech. Zpráva je sdělení o tom, co se má stát a co se v rozporu s očekáváním nestalo. Obsahem zprávy jsou odpovědi na otázky kdo, co, kdy, kde, jak, proč.

Zpráva je první hrubý náčrt historie. [5]

1.1 Funkce zpráv

Zpravodajské sdělení má pohotově informovat o podstatě události a být významné, aby sloužilo k orientaci a k rozhodování. Událost má být podána v potřebných souvislostech a má obsahovat vícestranné aspekty. Dobrá zpráva je taková, která aktivizuje adresáty. Méně významná je zpráva, která je sice zajímavá, ale je cizí, vzdálená a méně využitelná. Kvalitní zpráva je včasná – nepřichází příliš brzy ani pozdě. Má být i účinná. Neočekávanost přidává zprávě na zajímavosti.

Měřítkem informační kvality zprávy je její relevance, objektivita, přesnost, transparentnost, věcnost, vyváženost, různorodost, aktuálnost a srozumitelnost.

Ze slohového hlediska je zpráva útvar žurnalistického funkčního stylu. Její základní funkce je informační. Věnuje se aktuálním tématům, pojednává o nich oznamovacími postupy. Zpráva patří mezi komunikáty veřejné, formou může být primárně psaná i mluvená, monologická i dialogická, připravená i spontánní. Jazyk je v zásadě spisovný. Subjektivní slohové rysy jsou v kvalitních zprávách nežádoucí. [1]

1.1.1 Typy zpráv

Zprávy jsou žurnalistický žánr, mají mnoho podob. Jejich distinktivní rysy se v současné praxi stírají, překrývají a mísí. Do zpravodajství pronikají beletrizující, persuasivní a expresivní prvky. Proto lze většinu zpráv klasifikovat jen podle jejich dominujících znaků. Jako účelná se jeví zejména tato hlediska:

- podle toho, jak adekvátně odrážejí skutečnost
- podle závažnosti témat
- podle délky
- podle struktury

Podobnou klasifikaci uvádí J. Bartošek [2] a příklady jsou mé vlastní z deníku MFD a deníku Právo z roku 2004.

Podle adekvátnosti odrazu skutečnosti lze zprávy členit na věcné /čisté, ryzí/, subjektivizované a virtuální.

a) Věcná zpráva, report a dokument

Žurnalistická zpráva nemůže sdělovat absolutní pravdu, protože její zjišťování a vyličení přesahuje možnosti žurnalistů. Neusiluje ani o vědeckou úplnost. Také objektivita se chápe jen jako maximálně dosažitelná, protože závisí na tom, zda autor má přístup k události či ke všem zdrojům informací o ní. Podle tohoto aspektu se zprávy člení na původní a na převzaté, zpracované, redakční.

Kvalitu převzaté zprávy zvyšuje nebo snižuje počet a vzájemná nezávislost zdrojů, na kterých je založena. Kvalitní zpráva respektuje normy žurnalistické etiky.

Vedle ryzí zprávy moderní typy mluvených a obrazových zpravodajských sdělení představují **report a dokument**. Při vypracování scénáře Událostí a Televizních novin jsem do něj zaznamenávala jak reporty, tak dokumenty. Bez nich se kvalitní zpravodajství neobejde.

Report je zvukový, v TV i obrazový ekvivalent psané rozšířené nebo komentované zprávy, někdy i příběhu. Obecně představuje literární žánr např. povídku odstupňovanou vertikální strukturou: s pásmem vypravěče přes nepřímou, polopřímou, nevlastní přímou, smíšenou a přímou řeč.

V české praxi se výraz report velmi často bezdůvodně spojuje nebo zaměňuje s reportáží. Podle Mistríka report je pojmenování, jehož synonymy jsou referát, hlášení na rozdíl od tvrdé zprávy. Dá se říci, že report má bohatší horizontální členění než zpráva ryzí, užívá také více popisných a hodnotících slov – adjektiv, adverbií, předložek, spojek a sloves – to všechno na úkor substantiv. Ze slohových postupů uplatňuje podobně jako zpráva postup informační a popisný, navíc však i vyprávění a dialog - interview. Jako reporty je možné označit i některé typy tzv. fičrových zpráv.

Dokument je obecnější označení pro obrazová sdělení, hlavně filmová a televizní, která podávají obraz o událostech, lidech a o přírodních nebo společenských jevech na základě autentického, průkazného a faktografického získání a zpracování podkladů.

Tvorba dokumentu začíná volbou zajímavého a důležitého tématu. Námět pokračuje důkladným studiem materiálu a vypracováním koncepce na základě *scénáře*. Užívá účelné rekonstrukce, inscenace a jiné úpravy, aniž přitom opouští přísnou autentičnost a objektivitu. Je proto delší než report – může být i hodinový. Jeho tvůrci bývají označováni jako dokumentaristé. Na tvorbě dokumentu se jako scénáristé, režiséři někdy podílejí také reportéři. Užívají se i hodnotné autentické amatérské příspěvky.

Existuje i dokument osvětlující minulost. Je založen na stříhovém zpracování nově objevených nebo odtajněných dokumentů, dosud nepublikovaných aspektů a poskytuje nové pohledy a hodnocení starších, nebo i velmi dávných událostí. Dokumenty osvětlující minulost byly uplatněny ve zpravodajství ČT 1 v mé diplomové práci a musím dodat, že vnímatelnost v rámci mého výzkumu u těchto zpráv byla respondenty skutečně vyšší. Jako důkaz bych uvedla zpravodajské sdělení ČT 1 v Událostech dne 10.2.2005 o připravované svatbě prince Charlese.

b) Subjektivizovaná zpráva

Subjektivní pohled na událost či jev je obsažen už v podstatě jazykového vyjádření jako důsledek dvojího procesu: Autor sdělení pouze odráží skutečnost už proto, že ji musí popsat ve slovech, příjemce ji pak dále modifikuje svou interpretací.

Zprávy ze zprostředkovaných zdrojů neříkají, co se stalo, ale tlumočí to, o čem se někdo vyjádřil, že se to stalo. Čím více je mezistupňů mezi přímými účastníky či pozorovateli událostí a jejich vyličením ve zpravodajském sdělení, tím vyšší je míra subjektivity. Subjektivitu zpráv i celého média zvyšují jednostranné pohledy na událost či jev.

Nedůvěru zvyšuje odkazování na anonymní zdroje. Proto je některá masmédia zásadně neužívají.

Zpráva má být neosobní. Subjektivizují ji hodnotící a expresivní výrazy a nálepky.

c) Virtuální zpráva

Je to sdělení o události, které se nestalo, v současnosti se nekoná ani se konat nemá. Virtuální zprávy tzv. *novinářské kachny* vznikají záměrně nebo nedopatřením.

Záměrné virtuální sdělení má neeticky přinést prospěch nebo způsobit škodu, slouží jako pokusná sonda ke zjištění reakce a jako nástroj dezinformace. Používá se v drsném konkurenčním podnikání, v politickém boji, k vymývání mozků a v psychologické válce.

Jako příklad bych uvedla reporty českých TV stanic, které jejich autoři nevyrobili na bojištích Balkánu a Afghánistánu, ale doma. Tento styl bych označila za velmi neetický.

Publicistickozábavní funkci mají fraškovité, mystifikační zprávy. Parodují osoby nebo události, slouží například k vyvedení aprílem. Tak byl těsně před volbami v roce 1996 na okamžik vyveden z míry Václav Klaus, když se dočetl, že za poslance do sněmovny nemůže být zvolen nikdo, kdo neprošel lékařskou prohlídkou.

V Právu se v prosinci 2001 objevila zpráva, že *policie den předtím zadržela a odvezla k výslechu ředitele TV NOVA Železného. Redaktor obdržel důvěrnou informaci, že pro ředitele vyjela policejní jednotka, jenže ho nezastihla, a proto ani nezadržela.*

Parodie na téma jak vznikají zprávy:

V létě přijdou Indiáni za šamanem a ptají se, jaká bude letos zima, jestli mají řezat dřevo. „Zatím to nevím, hvězdy mlčí, ale řežte dřevo, já to zjistím,“ řekl jim šaman.

Za týden přijdou znovu. Šaman zase nic neví. „Řežte, řežte, příště to budu vědět přesně.“

Když přijdou Indiáni popáté, tak to začne být šamanovi trapné a rozhodne se, že to zjistí. Zajde do nejbližšího hydrometeorologického ústavu a zeptá se, jaká bude zima. „Určitě tuhá, Indiáni řežou dřevo.“

1.1.2 Podle tematické závažnosti se zprávy člení na relevantní, bulvární a fíčrové

a) Relevantní zpráva

Je významná nebo závažná zpráva, která umožňuje orientovat se v životě či ve světě a která slouží k přijímání racionálních rozhodnutí. Zpravodajství má přinášet aktuální informace ze všech sfér ekonomického i sociálního dění. Choulostivá jsou témata ze soukromí občanů, o neštěstí a nemocech, které je potkávají, o obětech katastrof a havárií, zejména dětí, o zločincích a extrémistech.

Pořadí jednotlivých sdělení ve zpravodajských pořadech závisí na charakteru stanice.

Zprávaři někdy věnují více zájmu osobám než jevům. Zaujal mě tento příklad: *V den, kdy byla do čela Unie svobody zvolena Hana Marvanová (23. června 2001),*

položila redaktorka ČT první dotaz „první dámě ČSSD“ Petře Buzkové, zda nemá obavy, že Marvanová ohrozí její čelné postavení v žebříčku popularity žen v české politice.

b) Bulvární zpráva

Bulvární zpravodajství získává informace klíčovou dírkou ze soukromí významných osobností a zveřejňuje i informace z pochybných zdrojů. Všímá si senzací, skandálů, afér a drbů. Bulvár samozřejmě existuje i v politice, kde může svou publicitou přispívat k ideologické nenávisti a sociální zášti, což rozhodně žádné společnosti neprospívá. S růstem komerčních zájmů a konkurence se bulvární zprávy s křiklavými titulky rozšířily i do deníků, které dříve byly obsahově zdrženlivé. Nejpatrnější je to na deníku Právo: *Manžela zabila prkénkem při krájení špeku.*

c) Fíčrová zpráva

Mezi zpravodajstvím přinášejícím relevantní informace a nízkým bulvárem existuje mezistupeň, obvykle nazývaný jako fičr.

Za fíčrové se označují texty, fotografie, kresby a audiovizuální sdělení, které nejsou důležité pro věcnou informovanost ani pro rozhodování, ale jsou vtipné, zajímavé a zábavné.

Ve světové žurnalistice se rozlišuje fíčrová zpráva přinášející informace, zejména o lidech na pozadí událostí nebo o souvislostech spjatých s událostmi. Jde vlastně o sdělení zaměřené na pobavení, tzn. uvádění takových témat, která jsou líbivá a zajímavá, ale nikoliv nutně důležitá. Fíčrová zpráva má svůj tón a styl, a proto i lidovější vyjadřování. Pro porovnání bych uvedla příklad zprávy ve spisovné podobě, kterou upravím na zprávu fíčrovou.

Příklad věcné zprávy ve spisovné podobě: *Kolem 20. hodiny v první vánoční svátek si řidič řeckého kamionu, zaparkovaného u motorestu Rudná, okres Praha-západ, pozval do kabiny svého vozu neznámou mladou ženu. Ta mu v nestřeženém okamžiku odcizila peněženku, ve které měl 200 dolarů, 7000 drachem a 1500 korun (ČTK).*

Fíčrová úprava této informace: *Jižní krev 25letého řidiče řeckého kamionu si na Boží hod vánoční žádala své. Proto u motorestu Rudná pozval do kabiny svého vozu ochotnou mladici. Když se pak Řek věnoval děvě více než je zdrávo, vytáhla mu z kalhot*

šrajtofli a nenápadně se vytratila. Znavený milovník posléze zaregistroval ztrátu 200 dolarů ...

Fíčrové mohou být i fotografie. Naši fotografové např. s oblibou snímali zívajícího papeže nebo aranžovali plyšové medvídky plovoucí ve vodě při záplavách v roce 1997. Stejně málo významné jsou i subjektivní slovní vyjádření náhodných účastníků událostí. Z hlediska své diplomové práce tuto skutečnost mohu jen potvrdit, protože právě Televizní noviny televize Nova doplňují i závažné situace slovním vyjádřením náhodných účastníků a tyto osoby v televizních příspěvcích staví do osobního konfliktu. Tyto příznakové jevy se v Událostech ČT 1 objevují méně.

1.1.3 Podle délky je možné zprávy členit na titulkové, stručné a členité

a) Titulková zpráva

Mnoho čtenářů denního tisku se spokojí s informací v podobě obratně napsaného titulku, který výstižně informuje o obsahu celého sdělení. Jiní se podle obsahu titulku rozhodují, zda číst či sledovat celé sdělení, nebo nikoliv. Titulek může být doplněn nadtitulkem nebo podtitulkem. V současné době jsou v oblibě i citátové mezititulky. Podobu i funkci titulku může mít i velmi stručná agenturní zpráva o důležité události. Z titulků se mohou tvořit přehledy nebo-li menu zpravodajských pořadů i celé relace, souhrny či tematické výběry. Dále mohou sloužit i jako moderátorské upoutávky k RTV reportům.

b) Stručná zpráva

Stručnou zprávu tvoří titulek a přesné odpovědi na otázky kdo, co, kdy, kde. Obsahuje hlavně monosémní jednotky a vyjadřuje jen podstatu události.

Jako příklad stručné zprávy bych uvedla například tuto. Titulek: *Grupo Antolin postaví novou továrnu.* Zpráva: *Nadnárodní společnost Grupo Antolin Bohemia chce za miliardu korun postavit na Liberecku nový průmyslový závod. Měl by zaměstnat až tři sta pracovníků a měly se v něm vyrábět součásti pro vozy Ford a Škoda.*

Na stručné zprávy se vztahuje kritérium vnímatelnosti. Je dáno hlavně počtem vět v souvětí, počtem slov v jednotlivých větách a počtem slabik ve slovech. Pro mluvené zprávy se požaduje explicitní zvuková realizace. Pro hodnocení kvality tísňových hlášení se užívají i vzorce jejich vnímatelnosti. Tuto problematiku jsem podrobněji rozvedla v části 1.4

c) Členitá (rozšířená) zpráva

Obsahuje úvod , hlavní část a závěr. Je tedy trichotomická. Zde bych připomněla, že tištěné rozšířené zprávy bývají delší než mluvené a obrazové.

1.1.4 Členění zpráv podle struktury

Zpravodajství vzniká za silného tlaku času, a proto říkáme, že je stereotypní - modelové. Není to vada, protože příjemci očekávají od zpráv racionální informaci, nikoliv elegantní estetické dílo. Textovou strukturu - kompozici mají jen členité zprávy. Jejich téma se řadí do odstavců podle kompozičních principů. Strukturou se liší zprávy psané od mluvených.

a) Struktura psané zprávy

Základní typ tematicko-kompoziční výstavby psaných zpráv je tzv. obrácená pyramida s přísně vyčleněnými odstavci.

První odstavec – úvod sděluje podstatu události a sumarizuje obsah celého článku. Může fungovat i samostatně jako stručná zpráva. Druhý odstavec zprávy obvykle uvádí osobu, která má k události blízký vztah, a její výrok případně její slovní reakci. Třetí a další odstavce uvádějí dílčí témata, která obsah sdělení rozvíjejí, i s citáty výroků příslušných osob. Mají být navzájem opozitní, aby zpráva byla vyvážená. Poslední odstavec uvádí souvislosti.

Takové členění umožňuje řadit odstavce podle důležitosti, jakou jim autor přisuzuje, některé vypouštět nebo zkracovat. V případě nutnosti se texty zkracují od koncových odstavců směrem k počátečním. Čím jsou odstavce tematicky autonomnější, tím snáze lze se sdělováním operovat. Aspekty důležitosti mohou být pro každou redakci jiné. Proto se v tomto duchu upravují a zpracovávají zprávy převzaté od agentur. Titulek článku stručněji vyjadřuje informaci obsaženou v prvním odstavci. Tuto problematiku zde uvádím proto, abych ukázala rozdíl mezi zprávami psanými a mluvenými.

Příklad zprávy v podobě obrácené pyramidy (mírně zkráceno):

Titulek: *Některé památkové objekty lákají turisty na strašení*

Odst. 1 (Událost – Hypertéma): *Netradičními programy se některé památkové objekty snaží přilákat více turistů, a zvýšit tak své zisky. Velký úspěch měla např. vloni noční*

prohlídka zámku v Jindřichově Hradci se zjevením strašidel. Letos si ji budou moci vychutnat od 5. července.

Odst. 2 (Slovní reakce 1): *„Vše začíná na prvním nádvoří. Jde se přes zámeckou kapli, pak zavyje šakal a zarachotí klíče“, popisuje „strašení“ kastelán zámku Miroslav Paulík. Celá atrakce vrcholí nakouknutím...*

Odst. 3 (Rozvíjející téma): *Komerční strašení turistů se na našich památkách objevilo již dříve. V roce 1969 pozoroval tuto atrakci na hradě Rožmberk populární konferenciér Jan Rosák se svými přáteli.*

Odst. 4 (Slovní reakce 2): *„Byl to jeden z nejkrásnějších půlroků mého života“, vzpomíná Rosák.*

Odst. 5 (Opozitní mínění): *Jihočeští kasteláni však nemají na jeho působení radostné vzpomínky. „Mám seznam dvou stovek věcí, které v tomto období někdo ukradl nebo rozbil“, říká současný kastelán hradu Jaroslav Čása.*

Odst. 6 (Rozvoj opozitního mínění): *„Nedivím se kastelánům, je možné, že se v té době nějaké věci ztratily“, přiznává Rosák. „Dalo se to těžko ohlídat“, dodává.*

Odst. 7 (Další dílčí téma): *„Jsem pro strašení turistů, ale jinde než v zámeckých interiérech, například na hradních zříceninách“, říká Čása.*

Odst. 8 (Souvislosti, pozadí): *Hrad Rožmberk slouží veřejnosti hlavně jako muzeum dobových předmětů a dominuje v něm sbírka skla rodu Buquoyů.*

b) Struktura mluvené a obrazové (audiovizuální) zprávy

Jak jsem již zmínila, struktura mluvených zpráv se liší od zpráv psaných. Mluvená zpráva má tzv. měkký začátek. Začíná *kulisou, scénou*, která má vzbudit posluchačův nebo divákův zájem, a teprve pak následuje významové jádro. Graficky se podobá oválu. Nejvýznamnější prvky se na rozdíl od tištěných zpráv neumísťují do shrnujícího úvodu, protože si je posluchač nebo divák nezapamatuje, jestliže ho téma nezaujme již od první věty. Zde jsem připravila příklad zprávy psané. Tuto zprávu jsem převedla do podoby mluvené.

Stručná zpráva v podobě obrácené pyramidy: *Přes hodinu diskutovala v pátek americká velvyslankyně v ČR Jenonne Walkerová s představiteli Českého svazu ochránců přírody, nadace Partnerství, vzdělávací nadace Jana Husa a s představitelem Svazu moravskoslezských podnikatelů v brněnském Domě ochránců přírody. Zdůraznila ... atd.*

Oválná podoba stručné zprávy: *Brno navštívila americká velvyslankyně Jenonne Walkerová. Přijela jednat o životním prostředí a o podpoře neziskových organizací. V Domě ochránců přírody ... atd.*

Díky stále propracovanější tematicko-kompoziční výstavbě jsou zpravodajské texty horizontálně i vertikálně členitější. V současné praxi však mají dva nedostatky: Jednak jejich autoři někdy ovládají jediný kompoziční model a jednak užívají princip obrácené pyramidy i v mluveném zpravodajství. Tam je však nenáležitý.

Tuto skutečnost mohu potvrdit i ve svém výzkumu. Některé zprávy byly špatně koncipovány z hlediska struktury mluvených zpráv a také z toho důvodu míra vnímatelnosti respondentů byla na nízké úrovni.

1.2 ZPRAVODAJSKÁ TÉMATA

Zpravodajství má přinášet aktuální informace ze všech sfér sociálního, politického, výrobního, obchodního, finančního, kulturního a sportovního dění, z vědy, výchovy a vzdělávání, z veřejné správy, ze zdravotnictví, ze společnosti i z přírody. Mají to být informace z domova i ze zahraničí, z center i z okrajových nebo menších měst a z venkova. Choulostivá jsou témata ze soukromí občanů, o neštěstí a nemocech, které je potkávají, o obětech katastrof a havárií, zejména dětí, o zločincích a extrémistech.

Výběr témat ve svobodné společnosti nepodléhá cenzuře. Má ovšem být v souladu se zákony. Témata se vybírají také podle charakteru masmédia a podle jeho redakční filozofie, můžeme říci etiky. Žurnalisté tak mohou obrátit pozornost veřejnosti k tématům, na kterých jim záleží, a naopak nemusí informovat o tématech, která jsou jim nepříjemná. Ještě častěji tak činí mluvčí z politických a jiných kruhů. Tento jev je znám jako nastolování témat, agenda-setting. Mediální zpravodajství tak může odrážet obsah i prioritu témat a vytvářet dojem o jejich významnosti, v případě mlčení naopak o jejich neexistenci. Rozlišují se přitom témata, která zajímají média, témata zajímavá pro veřejnost a témata zajímavá například pro politiky. Prestižní zpravodajské médium má ve svém zpravodajství vycházet především z významu informací, z poctivosti, vyváženosti a maximální pravdivosti ve vztahu k široké veřejnosti.

V posledních letech se množí negativní témata, která převažují také u bulvárně orientovaných médií. Dá se všeobecně říci, že negativismus jako ideologie zpravodajství ve světě i u nás roste. Pozitivními důvody negativizmu jsou jednak funkce médií jakožto

strážce demokracie a jednak programová snaha nátlakových skupin a hnutí spíše upozorňovat na katastrofické vize než na světlé perspektivy. Za neetické se pokládají úmysly negativními texty přispívat ke zvýšení prodeje novin a časopisů a na podporu sledovanosti RTV pořadů nebo vytvářet obraz nepřítele pro posílení vlastní popularity politiků. Programovým smyslem negativizmu je i podpora měšťáckého pocitu bezpečnosti u veřejnosti, které žádné násilí nebo nebezpečí nehrozí.

Zprávy na negativní témata se přitom mohou lišit svým pozadím, které může být buď pozitivní nebo negativní. Pozitivní pozadí obsahuje negativní zpráva, která říká například, že při dopravní nehodě byly zachráněny lidské životy. [3]

1.3 SOUVISLOSTI A SEKVENCE

Rovněž mohu v souvislosti s výzkumem potvrdit, že žurnalistická zpráva je účinná, je-li zařazena do souvislostí a jestliže v průběhu několika hodin, dní i delšího období opakovaně informuje o události od jejího vzniku, o jejím průběhu a konečných účincích, tj. sekvenčně. Některé události a informace jsou jednorázové, jiné se vyvíjejí. Velmi výhodné je, že zpravodajství, které je založeno na sekvenčním sdělování událostí v jejich souvislostech, může využívat většího počtu zpravodajských žánrů. Vysílání může začít od předzprávy, která vlastně uvádí stručnou a rozšířenou zprávu, mohou následovat rozhovory, případně analýzy. Takové zpravodajství bývá doplněno fotografiemi, navazuje na ně publicistika představovaná hlavně komentáři, úvahami a glosami. Jestliže toto není ve zpravodajství dodrženo, není zpráva kvalitní a rovněž vnímatelnost může být velmi nízká. [3] Touto záležitostí se budu zabývat v interpretaci výzkumu, a to v porovnání zpravodajství ČT1 a Nova.

1.4 VNÍMATELNOST

Vnímatelností se rozumí taková organizace jazykových a kompozičních prostředků, které umožní informaci obsaženou ve sdělení rychle, pokud možno jednoznačně a snadno pochopit a adekvátně na ni reagovat.

Vnímatelnost, můžeme říci i srozumitelnost zpráv se dá měřit podle specifických vzorců. Jsou založeny na počtu klauzí v souvětí, počtu slov/taktů v klauzích a na počtu slabik ve slovech. Vzorce pro angličtinu nejsou beze zbytku vhodné pro češtinu, protože

například průměrná délka slov je rozdílná. Roli hraje index opakování, členění na úseky a takty, zvuková výstavba, mluvní tempo, pauzy a dýchání.

Tak slovenský jazykovědec Jozef Mistrík [9] sestavil vzorec srozumitelnosti pro tištěné texty. Za rozhodující hodnoty dobře vnímatelného textu Mistrík pokládá:

- a) délku věty vyjádřenou počtem slov,
- b) délku slov vyjádřenou počtem slabik,
- c) četnost výskytu (index opakování) slov, tzv. počet hesel

Mistríkův základní index srozumitelnosti R zní:

$$R = 50 - \frac{\lambda_v \cdot \lambda_s}{I_j}$$

kde **R** - relativní stupeň srozumitelnosti krátkého textu

50 - konstanta

λ_v - průměrná délka věty vyjádřená počtem slov (počet vět : počet slov)

λ_s - průměrná délka slov ve slabikách (počet slov : počet slabik)

I_j - index opakování (počet slov : počet hesel)

Texty s R od 0 do 10 jsou na hranici vnímatelnosti, od 10 do 20 se vnímají jen obtížně (musí se studovat), a proto jsou nevhodné pro běžné čtení či poslech zpráv. Texty s R od 20 do 30 jsou výkladové, na vnímání náročné. Texty s R 30 – 40 jsou průměrné, lehce srozumitelné, a s R od 40 do 50 jsou velmi lehké – konverzační a narativní, vhodné i ke kurzorickému čtení.

Pro podrobnější zjištění vnímatelnosti Mistrík doporučuje k základnímu vzorci přidat ještě specifické koeficienty respektující četnost a složitost číselných výrazů a četnost s obtížností vlastních jmen – zejména užívání jmen málo známých osob, institucí, zeměpisných názvů atd. Je třeba dodat, že pro zjišťování vnímatelnosti mluvených textů by bylo nutné vzorec doplnit také o koeficient mluvního tempa. Podle J. Bartoška (zmíněno podrobně 1.6 Mluvní tempo) by optimální mluvní tempo činilo asi 300 slabik za minutu. Je nutné ovšem dodat, že průměrné mluvní tempo v češtině se zvyšuje. Na počátku 90. let činilo 280 slabik za minutu, dnes běžně přesahuje 320 slabik. [8]

Zde bych v souvislosti s Mistríkovým vzorcem vnímatelnosti zmínila dvě zprávy z Událostí ČT 1, které byly vnímány z hlediska výzkumu nejlépe a naopak nejhůře.

Nejlépe vnímaná zpráva byla zpráva o chystané svatbě prince Charlese s Kamillou Parkeer-Bowles a nejhůře bylo vnímáno zpravodajské sdělení o návrhu na zvýšení poplatků za rozhlas a televizi. Podle Mistríkova vzorce lze konstatovat, že texty obou zpráv lze zařadit mezi texty s R od 30 – 40. Jsou to tedy texty lehce srozumitelné. Přesto vnímatelnost byla různá, protože u televizního zpravodajství působí ještě další faktory, které ovlivňují vnímatelnost. První zpráva měla kvalitní report a také dokument osvětlující minulost. V druhém případě se jednalo o zprávu, která byla přesycena číselnými údaji a grafy, což bylo příčinou špatné vnímatelnosti ze strany mladých respondentů.

V souvislosti s Mistríkovým vzorcem vnímatelnosti bych ještě připomněla amerického vědce Edwarda Frye [10], který sestavil vzorec pro krátké pasáže (380 slov). Jsou velmi důležité – například jako resumé odborných publikací, v dopravních, soudních odkazech apod. a také v tísňových situacích (poplachová hlášení). Kromě kritérií uváděných Mistríkem podle Frye je důležitý tzv. *grade level* – vzdělanostní stupeň, tzn. předpokládaná znalost slova podle úrovně vzdělání adresáta, a v úvahu bere i četnost opakování klíčových slov.

1.4.1 Mluvené zpravodajské sdělení

Znakem mluvených zpráv je jejich nevratnost, tzn. nemožnost je vyslechnout znova, jestliže RTV posluchačům a divákům unikne jejich počátek nebo je zprávy zaujmou až v průběhu svého vysílání. Posluchači v zásadě musí přijmout obsahovou i jazykovou náročnost, jakou jim předloží moderátor. Nemohou vnímat zprávy po svém. Pokud toho nejsou schopni, vnímají text jen zčásti nebo ho nevnímají vůbec. Psát pro rozhlasové či televizní vysílání znamená odhodit všechny literární konvence, včetně gramatických pravidel, pokud mají slova mít smysl pro ucho. Zkušený hlasatel může vnést do černých značek na papíře život, vložit do nich odstíny světla a tmy, ironie, příjemného pocitu či odporu, a to vše pouze prostřednictvím výšky a tónu hlasu.

Pro novináře, kteří přicházejí do rozhlasového nebo televizního vysílání z novin, i pro začínající redaktory, kteří se připravují na práci v rozhlase nebo v televizi, je nejtěžším úkolem potlačit literární formu, ve které je veškerý důraz kladen na psané slovo. Zpráva, připravená do vysílání, by měla znít uchu přirozeně, a mělo by být snadné ji přečíst nahlas, aniž bychom klopýtali přes slova a museli se často nadechnout. Pro profesionálního hlasatele nesmí existovat něco jako masy lidí na druhé straně mikrofonu. Tajemství komunikace s publikem – jakkoliv početným – spočívá v tom, že píšeme a mluvíme jako

bychom oslovovali jen jednoho člověka, a je lepší, když je to člověk, kterého známe a máme rádi. Tato představa navodí vřelejší a osobnější přístup.

Vůdčí zásadou pro RTV zprávy je jednoduchost a stručnost. To však neznamená, že zpráva napsaná pro hlasový projev, by měla postrádat určitý styl, energii a zabarvení. Dále je třeba dbát na přesnost vyjadřování a zachování konkrétnosti. Pro rozhlas je zvlášť obtížné sdělovat technické detaily nebo abstraktní myšlenky. Dá se říci, že vlastně cokoliv, co si lze jen obtížně představit, se do rozhlasu vůbec nehodí. Televize má velkou výhodu v tom, že může použít grafiku, titulky a záběry k osvětlení zprávy.

Velmi důležité pro posluchače či diváky je učinit zprávu zajímavou. Příjemci ji chtějí, protože je nová, důležitá a pro ně relevantní. Ale jakkoliv moc ji chtějí, pochopí ji pouze tehdy, bude-li podána zajímavým a zábavným způsobem.

Dále je třeba zdůraznit, že mluvený jazyk má svůj vlastní rytmus, který se liší od psaného projevu. Věty, které v tisku vypadají dobře, mohou někdy při hlasitém čtení znít neukončeně, protože nedodržují konvenční rytmus řeči. Jediné pravidlo nadřazené pravidlům gramatiky zní: *pokud věta zní dobře, pak pravděpodobně dobrá je. Hlavním úkolem zde je komunikativnost, byť bychom tak pošlapali úhledný záhon spisovného jazyka.* [5]

1.5 PRODUKCE MLUVENÉ ŘEČI

Produkce mluvené řeči je velmi odborné téma. Zařadila jsem je do své práce, protože se domnívám, že vnímatelnost zpravodajských sdělení je jí silně ovlivněna.

1.5.1 Mluvený versus psaný text

Odborné porovnání mluveného a psaného textu provedl F. Čermák. [6]

Promluva

	Mluvená	Psaná
Médium	orálně-akustická	grafická
komunikace	(mluvení-poslouchání)	(psaní-čtení)

Čas a prostor	- vázaná/pomíjivá, ale dynamicky proměnlivá - omezená co do slyšitelnosti , avšak umožňující přímý kontakt - spontánní a nepřipravená - vyžaduje rychlou reakci - přímá zpětná vazba	- nezávislá (kromě doby vzniku) a trvalá - neomezená/přenosná lokálně i časově - bez přímého kontaktu a přímé zpětné vazby - předem připravená
1. autor 2. adresát	minimálně dva 2. splývá s mluvčím	1. jediný (u odborných textů často víc) 2. obvykle mnoho (u soukromého dopisu jediný)
Struktura	- volnější a méně složitá	- složitá, popř. i složená (z různých typů)
Funkce komunikace	- všechny, zesílené však apelová (záměr ovlivnit posluchače), expresivní (vyjádření pocitů, postojů) a fatická (udržování kontaktu mluvčího a posluchače)	- všechny, zeslabené však apelová, fatická a obvykle i expresivní
Výrazové prostředky	Vlastní jazykové, více implicitní (přímo nevyjádřené)	Vlastní jazykové, více explicitní (přímo vyjádřené), s termíny
Situace	Neformální, neveřejná, neoficiální	Formální, veřejná

Stejně jako se psaný text řídí určitými pravidly, i mluvený text vyžaduje řád. Mezi oběma složkami však můžeme nalézat spojitosti. Například typům písma odpovídají síla zapojeného hlasu (hlasitost, na škále šepot – běžná síla – řev), jeho tempo a rytmus (včetně užívání pauz atd.), popř. jeho kvalita (např. poruchy hlasu a výslovnosti). Jde o prostředky parajazykové, díky nimž jsou výrazové možnosti mluveného textu zpravidla bohatší a širší než textu psaného. Významným faktorem je u produkce mluveného textu také oblast kinesiky, tj. různého situačního užití gest, mimiky aj.

Autorská dikce je souhrnem individuálních rysů projevu včetně zvláštností výslovnosti a užití lexikálních prostředků.

Proti psanému textu je text mluvený výrazně variabilnější, protože se odehrává v reálném čase. V něm je zpravidla nutné rychle reagovat. Ne vždy se však daří mluvčímu myšlenku optimálně formulovat.

Pokud nejde o nacvičené projevy, struktura mluveného textu nebývá obvykle předem pevně daná. Vyvíjí se zpravidla spontánně podle potřeby situace, např. u hádky předvídatelná vůbec není. Z důvodu ekonomie, rychlosti, vzdělání, někdy však i lenosti mluvčího se tu často vyskytují stereotypy a klišé, ale podotýkám, že v psaném textu také. Stereotyp je ustálená obecná struktura nebo přímo konkrétní formulace, která zahrnuje mj. přísloví, idiomy a frazémy apod. Stereotyp také zjednodušuje a zrychluje proud mluvy. Naproti tomu se za klišé považuje ta část stereotypních výrazů, které jsou vnímány jako často užívané, otřelé a málo efektivní. [6]

1.5.2 ARTIKULACE

Abychom mohli souvisle a plynule hovořit, musejí současně fungovat nejen orgány dýchacího, hlasového a artikulačního ústrojí, ale společně s nimi také tónová a silová modulace, členění na slabiky, takty, úseky a výpovědi pomocí přízvuků a pauz. Důležité je však i mluvní tempo a hlasové zabarvení.

Při realizaci mluvené řeči dodává dýchací ústrojí potřebný proud vzduchu, který následně rozkmitají hlasivky. Tím vytvářejí základní zvuk. Tři dutiny (hltanová, ústní a nosní) a orgány v nich umístěné (jazyk, zuby, rty, atd.) pak upravují základní zvuk na výsledné hlásky. [8]

a) Artikulační orgány, mluvidla

V širším smyslu se artikulační orgány rozumějí dýchací orgány, hlasové orgány (hrtan a hlasivky) a rezonátory (ústní, nosní, hrdelní). Fyziologicky člověk žádné speciální orgány řeči nemá. Všechny, které používá, slouží primárně něčemu úplně jinému (dýchání, jídlo) a i vlastní mluvení vychází z „nefunkčního dýchání a plýtvání vzduchem“. Funkce artikulace začala být využívána až kulturním vývojem, v době utváření jazyka.

Všechny běžné druhy artikulace se odehrávají na základě výdechového proudu jen výjimečně se může uplatnit i proud vdechový.

Orgány s biologickými i řečovými funkcemi:

Orgán	Primární funkce (biologická)	Sekundární funkce (jazyková)
Dýchací ústrojí (hrudní koš, plíce, atd.)	Dýchání okysličování krve	Vytváří proud vzduchu a zejména jeho výdechová část tvoří základ pro artikulaci mluvené řeči
Fonační ústrojí (hrtan, hlasivky, atd.)	Neartikulované zvuky – dosud u zvířat	Kromě biologické funkce artikulace hrdelních hlásek (hlasivky rozkmitají proud vzduchu)
Dutina hltanová (stěna hltanu, kořen jazyka)	Spojuje hrtan s dutinou ústní a nosní	Kromě biologické funkce spojení hrtanu s dutinami dále upravuje hrdelní hlásky
Dutina ústní (jazyk, rty, dásně, zuby, tvrdé patro, měkké patro)	Rozměňování a přijímání potravy; dýchání; neartikulované zvuky, atd.	Tvoření všech hlásek s výjimkou hrdelních; tvoří se vždy v nejužším místě vzniklém přiblížením např. obou rtů (p, b), atd.;
Dutina nosní	Čich, dýchání	Účast na artikulaci nosovek

Orgány, které se podílejí na výsledné podobě hlásek, jsou většinou umístěny v dutině ústní a dají se rozdělit na pohyblivé, tj. aktivní a artikulačně pasivní. [7]

Pohyblivé artikulační orgány:

Orgán	Funkce
Dolní čelist	Jejím pohybem dolů se zvětšuje čelistní úhel; je to důležité zejména při artikulaci samohlásek („a“ vyžaduje největší úhel, „i“, „u“ nejmenší); čelistní úhel je rozhodující pro rozlišení otevřených a zavřených samohlásek
Rty	Mají několik důležitých funkcí; u samohlásek „o“, „u“ se zaokrouhlují, horní a dolní rty artikulují „p“, „b“ dolní se podílejí na artikulaci „f“, „v“.
Měkké patro	Otevíráním a uzavíráním průchodů do dutiny nosní umožňuje tvoření nosových hlásek; spolu s jazykem se podílí na artikulaci měkkopatrových hlásek „k“, „g“, „ch“ a také velárního „n“ (např. ve slově banka)

Jazyk	Nejpohyblivější orgán, jeho pohyby řídí desítky svalů; má rozhodující funkci při artikulaci většiny hlásek (do pozadí ustupuje pouze u hlásek „b“, „p“, „m“, u hrdelního „h“ a u samohlásky „a“). Aktivní je zejména špička jazyka, jen o něco méně jeho hřbet; špička jazyka artikuluje přimknutím k nepohyblivým orgánům hlásky apikální (např. „t“, „d“, „n“, „s“, „z“), hřbet jazyka přimknutím k tvrdému patru hlásky dorzální (např. „t“, „d“, „ň“, „j“).
--------------	---

Artikulačně pasivní orgány jsou: horní ret, horní zuby, dásně, tvrdé patro, měkké patro, čípek, zadní část nosohltanu, hrtan.

Většina jazyků má k dispozici mnohem větší počet souhlásek než samohlásek, ty se ovšem v textu zpravidla častěji opakují. Při klasifikaci souhlásek se uplatňuje několik různých kritérií, z nichž tři nejdůležitější jsou: způsob artikulace, místo artikulace a znělost. [7]

b) Artikulace souhlásek

Podstatou artikulace souhlásek je vytvoření překážky v dutinách nad hrtanem. Tato překážka, postavená do cesty výdechovému proudu, může být vytvořena na různých místech nadhrtanových dutin a různým způsobem.

Pro přesnou artikulaci souhlásek je třeba znát:

- **Způsob tvoření souhlásek**; zda se při jejich artikulaci staví do cesty výdechovému proudu úplná překážka, tj. závěr, nebo zda je tato překážka jen relativní a vytváří se úžina. Podle toho, jak se uskutečňuje překážka, rozlišujeme:
 - souhlásky závěrové, kdy dojde k úplnému závěru a tím k úplnému zastavení výdechového proudu, např. při tvoření retnic **p, b, m**, nebo při tvoření souhlásek dásňových **t, d, n**, při tvoření souhlásek tvrdopatrových **t', d', ň** atd.;
 - souhlásky úžinové, při jejichž tvoření je cesta pro výdechový proud pouze úžina, tj. na některém místě mluvního traktu se vytváří úžina; např. při tvoření souhlásek retozubných **f, v**, při tvoření sykavek ostrých **s, z**, tupých **š, ž**, při tvoření bokové souhlásky **l** nebo kmitavé **r** atd.;
 - souhlásky polozávěrové, které jsou v češtině zastoupeny neznělými souhláskami **c, č**. Z artikulačního hlediska jsou příbuzné jednak se sykavkami, jednak se závěrovou souhláskou **t**. Tvoření souhlásek **c a č** se vyznačuje

oslabeným závěrem v samém počátku artikulace; ten se postupně uvolňuje v úžinu, která se u souhlásky **c** podobá úžině sykavky ostré **s**, u **č** sykavky tupé **š**.

- **Místo tvoření souhlásek**; podle místa tvoření souhlásek je třídíme na:
 - retoretné **p, b, m**
 - retozubné **f, v**
 - dásňové **t, d, n, s, z, š, ž, c, č, l, r, ř**
 - tvrdopatrové **t', d', ň, j**
 - měkkopatrové **k, g, ch**,
 - hrtanové **h**
- **Účast artikulačních orgánů**; i když při tvoření souhlásek jde o jistou souhru více artikulačních orgánů, přece vždy jeden z nich je aktivnější než ostatní. Jde především o souhru rtů, jazyka a hlasivek. Rty jsou aktivní při tvoření retnic **p, b, m** a retozubných souhlásek **f, v**, hlasivky jsou plně v činnosti při tvoření hrtanové souhlásky **h**. Na artikulaci všech ostatních souhlásek se s plnou aktivitou podílí jazyk (jsou tedy hlásky jazyčné).
- **Podle účasti hlasu**; rozlišujeme souhlásky znělé (např. **b, d, d', z**) a neznělé (**p, t, t'**) apod. [8]

c) Artikulace samohlásek

V češtině je pět základních samohlásek: **a, e, i, o, u**; liší se od sebe jednak kvalitou (**a-e, i-o** aj.), jednak kvantitou (**a-á, e-é, o-ó, u-ú**). Při tvoření českých samohlásek je nejdůležitější poloha a pohyb jazyka. Rozdělíme-li samohlásky podle pohybu jazyka ve směru svislém a vodorovném, dostaneme obraz tzv. českého samohláskového trojúhelníku. [8]

Pohyb jazyka ve směru svislém	Pohyb jazyka ve směru vodorovném		
	přední	střední	zadní
vysoké	í i		ú u
středové		e e	ó o
nízké		á a	

1.5.3 SLOVNÍ PŘÍZVUK

Rytmus mluvené řeči je dán systematickým opakováním určitých zvukových prvků, jejich organizací, uspořádáním a využitím. Základní rytmickou osnovou každého jazyka tvoří slovní přízvuk. Čeština má přízvuk stálý, vždy na první slabice slova nebo slovního spojení. Není významotvorný, ale má svou důležitost, protože odlišuje spojení dvou slov od slova jediného. [8]

1.5.4 FRÁZOVÁNÍ

Frázování je v podstatě významové členění promluvy na logické celky a věty na kratší úseky. Základní jednotkou souvislé řeči je věta. Tato jednotka však může být příliš dlouhá na to, aby ji mluvčí mohl pronést vcelku. Proto ji pomocí různých zvukových prostředků (nejčastěji pauzou nebo změnou melodie řeči) člení na kratší větné úseky. [8]

1.5.5 VĚTNÝ PŘÍZVUK

Větný přízvuk je důležitým prostředkem významového, rytmického a melodického členění promluvy. Slovních přízvuků bývá ve větě i ve větném úseku více: v češtině má slovní přízvuk na první slabice každé slovo nejméně dvouslabičné. Ve větě i ve větném úseku jsou však určitá slova zdůrazněna, vytčena, popř. postavena do protikladu k jiným slovům ve větě. Prostředky, jimiž se takové zdůraznění realizuje, mohou být rozdílné. V češtině může jít o obměnu slovosledu, tj. umístěním zdůrazněného slova na počátek

nebo na konec věty, větného úseku , nebo o výběr slov. To znamená využitím zdůrazňujícího, zesilujícího výrazu, např. příslovce velmi, příliš apod. Jestliže ke zdůraznění využijeme zvukových prostředků, označuje se jejich soubor jako větný přízvuk. [8]

1.5.6 INTONACE

Intonací v užším slova smyslu označujeme také výškovou, tónovou modulaci, kterou rozumíme střídání výšky hlasu v průběhu mluvené řeči.

Intonace má v mluveném projevu dvojí úlohu: první je v rovině prostě sdělovací a souvisí s věcným obsahem sdělované myšlenky, v druhé pak záleží ve vyjádření citového zaujetí mluvčího. Základním úkolem intonace je uzavírat věty a větné úseky a ohraničovat je od vět a větných úseků následujících. Nejdůležitější část intonačního průběhu věty nebo větného úseku začíná přízvuknou slabikou slova s větným přízvukem (jádra výpovědi) a probíhá až do konce věty. Tato část intonačního průběhu se nejčastěji označuje jako kadence. [8]

1.6 MLUVNÍ TEMPO

Je nutné si uvědomit, že mluvní tempo velmi úzce souvisí s vnímatelností zpravodajských sdělení.

Podle J. Bartoška mluvním tempem rozumíme počet jednotek přirozeného českého jazyka (obvykle slov nebo slabik) pronesených za určitou jednotku (obvykle za minutu). Mluvní tempo je prostředek jazykové ekonomie a má významné stylové hodnoty. Charakterizuje totiž žánr, typ mluvčího a také přispívá k tvorbě formátu stanice, ať už televizní nebo rozhlasové.

Mluvní tempo v přirozené řeči lze klasifikovat z několika aspektů. Na jejich základě se rozlišuje tempo vysoké, nízké a průměrné. Určovat však lze také tempo funkční (stylové, žánrové) osobní (závislé na psychosomatickém stavu mluvčího) a tempo národní. Rozdíl zaznamenáváme také z hlediska objektivit (měření rychlosti) a subjektivit (z hlediska mluvčího a z hlediska posluchače).

Měření mluvního tempa se provádí pomocí přístrojů či poslechem.

1.6.1 Vysoké mluvní tempo

- vnímatelné maximum je kolem 500 slabik za minutu
- vysoké tempo se většinou váže ke splývavé výslovnosti
- horší kvalita projevu (krácení a vynechávání hlásek, chybí důraz, atd.)
- běžné je nefunkční dýchání
- zkušení mluvčí však mají dokonalou dikci i při vysokém tempu

1.6.2 Nízké mluvní tempo

- hranice leží pod 100 slabik za minutu
- špatně se vnímá
- vyskytuje se spíše u starších lidí
- užívá se však i funkčně: v beletrii, v odborných a slavnostních promluvách, v obtížných akustických podmínkách
- pocituje se spíše jako neeufonické (nelibozvučné)

1.6.3 Průměrné mluvní tempo

- v češtině je za průměrné mluvní tempo považováno asi 300 slabik za minutu
- v důsledku ekonomie řeči se průměrné mluvní tempo dlouhodobě zvyšuje
- optimálnímu mluvnímu tempu napomáhá také střední hlasová poloha (obtížnější je promluva šepotem či hlasitá řeč)

Nepřiměřené mluvní tempo se projevuje i poruchami artikulace. Mluvčí opakuje slova, vynechává, zaměňuje hlásky a slabiky. Z tohoto důvodu se při podobných příležitostech střídá několik moderátorů. [4]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

2 DIPLOMOVÁ PRÁCE

Výzkum je aplikován na dvou skupinách respondentů. U první skupiny bude sledována vnímatelnost Událostí ČT 1, u druhé skupiny respondentů Televizních novin televizní stanice NOVA. Videozáznam Událostí i Televizních novin byl pořízen ve stejný den, tedy 10. února 2005. Oba videozáznamy přikládám jako přílohu.

2.1 Scénář Událostí ČT 1 ze dne 10.2.2005

Timing	Stopáž	Obraz	Zvuk
00.00-00.15	00.15	Znělka	
00.16-00.50	00.34	Přehled zpráv	Moderátoři Voldánová, Maršál
00.51-03.27	02.36	Poslanecká sněmovna – reportérka Machálková Stanislav Gross Pavel Hrnčíř poslanec ODS Stanislav Gross Poslanec ODS Beneš Stanislav Gross Poslanec ODS Bratský Poslanec ODS Bratský Místopředsedkyně poslanecké sněmovny Němcová Stanislav Gross Stanislav Gross Ivan Langer Petr Nečas Stanislav Gross Miroslav Kalousek Reportérka Machálková	Reportérka Machálková Stanislav Gross Pavel Hrnčíř Stanislav Gross Beneš Stanislav Gross Reportérka Machálková Bratský Reportérka Machálková Němcová Reportérka Machálková Stanislav Gross Ivan Langer Petr Nečas Stanislav Gross Miroslav Kalousek Machálková
03.28-03.49	00.21	Moderátor Josef Maršál, poslanecká sněmovna, směňka	Maršál
03.50-05.47	01.57	Moderátorka Voldánová Poslanecká sněmovna, Senát	Voldánová Reportérka Souhradová

		Petr Hájek mluvčí prezidenta republiky Lubomír Zaorálek Přemysl Sobotka Poslanecká sněmovna Miroslav Kalousek Jaroslav Bureš Předkládané návrhy Petr Dimun – mluvčí ministerstva spravedlnosti Poslanecká sněmovna Ivan Langer Reportérka Souhradová	Hájek Zaorálek Sobotka Reportérka Souhradová Kalousek Bureš Reportérka Souhradová Dimun Reportérka Souhradová Langer Souhradová
05.48-07.33	01.45	Moderátor Josef Maršál Vojenská přehlídka v Severní Korei Moderátor Severokoreiské televize Archivní záběry Americká ministryně zahraničí Mluvčí ministerstva zahraničí Archivní záběry	Maršál Reportér Fojta Moderátor Severokoreiské televize Reportér Fojta Ministryně zahraničí Mluvčí Fojta
07.34-08.14	00.40	Moderátor Maršál Grafy Petr Dimun Záběr na odposlechové zařízení	Maršál Maršál Dimun Maršál
08.15-10.22	02.07	Moderátorka Voldánová Otec Kříž Soudkyně Drahekoupilová Petr Dimun Soudkyně Haddydyová Záběr ze soudu Jaromír Jirsa prezident Soudcovské unie Petr Dimun Soudkyně Drahekoupilová Alena Uváčiková Zdeněk Škromach, Jaroslav Bureš	Voldánová Reportérka Kuncová Reportérka Kuncová Petr Dimun Soudkyně Haddydyová Reportérka Kuncová Jirsa Petr Dimun Reportérka Kuncová Alena Uváčiková Reportérka Kuncová

		Zuzana Kuncová	Reportérka Kuncová
10.23-10.51	00.28	Moderátor Maršál Ředitel pražské policie Janíček Státní zástupce Zachystal Záběr bytu ředitele pražské policie	Maršál Maršál Zachystal Maršál
10.52-12.26	01.34	Moderátorka Voldánová Budova Českého Telecomu, Poslanecká sněmovna Ministr financí Sobotka V záběru Český Telecom Jan Schiesser Budova Českého Telecomu Ministr financí Sobotka Síť Telecomu Jan Schiesser Reportér Přemysl Čech	Voldánová Reportér Čech Sobotka Reportér Čech Schiesser Reportér Čech Sobotka Reportér Čech Schiesser Reportér Čech
12.27-12.48	00.21	Moderátor Maršál Záběr Jezerní Slat' na Šumavě	Maršál Maršál
12.49-14.34	01.45	Moderátorka Voldánová Záběr Český Krumlov Mluvčí Marek Zeman Starosta Antonín Princ Jan Vondrouš, zimní stadion Český Krumlov Starosta František Mikeš Chladicí zařízení zimního stadionu Reportér Hazuka	Voldánová Reportér Hazuka Zeman Princ Vondrouš, Reportér Čech Mikeš Reportér Hazuka Reportér Hazuka
14.35-14.58	00.23	Moderátor Maršál, Poslanecká sněmovna, budova České televize	Maršál
14.59-16.41	01.42	Moderátorka Voldánová Archivní záběry Velká Británie, Tony Blair Archivní záběry	Voldánová Reportérka Běloušková Blair Reportérka Běloušková

16.42-18.13	01.31	Moderátor Maršál Archivní záběry Bob Woodwadr Archivní záběry	Maršál Reportér Miřejovský Reportér Miřejovský Reportér Miřejovský
18.14-18.32	00.18	Moderátorka Voldánová Volby v Saudské Arábii	Voldánová Voldánová
18.33-18.49	00.16	Záběr z Palestiny	Maršál
18.50-19.09	00.19	Záběr Vatikán, papež Jan Pavel II.	Voldánová
19.10-20.41	01.31	Moderátor Maršál Záběry na archeologické nálezy Jaroslav Peška ředitel archeologického ústavu v Olomouci Záběry na archeologické nálezy Antonie Richtrová konzervátorka Záběry na archeologické nálezy Martin Hložek Filozofická fakulta Brno Archeologické nálezy, reportérka Kratochvílová	Maršál Reportérka Kratochvílová Peška Kratochvílová Richtrová Kratochvílová Hložek Kratochvílová
20.42-22.24	01.42	Moderátorka Voldánová Záběr Pražský hrad, módní přehlídka Módní návrhář Gaultier Módní přehlídka J. P. Gaultier Jiří Korn Simona Krainová Eva Pilarová Módní přehlídka, Blechová	Voldánová Reportérka Blechová Gaultier reportérka Blechová Gaultier Korn Krainová Pilarová Blechová
22.25-22.31	00.06	Moderátoři Maršál, Voldánová	Maršál, Voldánová
22.32-22.37	00.05	Znělka	

Tab. 1 Scénář událostí

2.2 Události na ČT 1 ze dne 10. 2. 2005

Hlavním zpravodajským pořadem ČT 1 jsou Události, které začínají každý den v 19. 15 hodin. Ihned po znělce se v úvodních přehledech, v takzvaných „headlinech“, představují nejdůležitější události dne. Ve čtvrtek 10. února zněly headliny takto:

1. Stanislav Gross neodstoupí ze své funkce. Kauzu kolem svého bytu považuje za uměle vyvolanou. 2. Václav Klaus vetoval zákon o střetu zájmů. Chce uklidnit spor mezi oběma komorami parlamentu. 3. Severní Korea přiznala, že má jaderné zbraně. 4. Koalice proti domácímu násilí stojí za soudkyní Drahou Koupilovou. Byla odvolána z pozice předsedkyně soudu kvůli průtahům případu. 5. Princ Charles se bude ženit. Jeho vyvolenou není nikdo jiný než Camilla Parkeer-Bowles.

V tomto úvodu zpráv se na obrazovce objevují záběry z healinových reportáží, tedy těch, které jsou nejdůležitější a doplňují tak hlas moderátorů. Moderátoři se po přečtení této části přivítali s diváky. Po pozdravu zahájili zpravodajství větou:

„*Začaly Události. Dobrý večer*“. Moderátoři, Jolana Voldánová a Josef Maršál, se většinou pravidelně střídali, což může kladně ovlivnit vnímatelnost televizního zpravodajství. Oba zmínění moderátoři mají profesionální dikci, vhodnou hlasovou barvu a znají zákony segmentace textu, tzn. členění na věty, úseky, takty, přízvuky a melodie. Druhou třetinu zpravodajství zahajuje upoutávka na další reportáže s obrazovým doprovodem. V poslední čtvrtině je vysílán blok krátkých zpráv ze zahraničí. Události jsou zakončeny rekapitulací. Celkový počet zpravodajských sdělení byl osmnáct a Události měly dne 10. února 2005 dobu trvání 22 minut a 21 sekund.

▪ První zpráva

Moderátor Josef Maršál

Premiér Stanislav Gross nehodlá odstoupit ze své funkce. Kauzu kolem majetkových poměrů své rodiny považuje za uměle vyvolanou. Tak dnes odpovídal ve sněmovně na otázky poslanců. A také znovu zopakoval, že požádá NVÚ o bezpečnostní prověrku a jeho žena finanční úřad o kontrolu. Poslanci ODS s jeho argumenty spokojeni nebyli, ale neplánují, že by teď vyvolávali hlasování o nedůvěře vládě.

▪ Druhá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Policie se bude zřejmě brzy zabývat aférou kolem bytu premiéra Grosse. Podle ČTK již jeden občan podal trestní oznámení na premiéra, jeho manželku Šárku Grossovou a strýce Františka Vika. Má podezření, že se dopustili úplatkářství a krácení daní.

▪ Třetí zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

Prezident Václav Klaus vetoval zákon o střetu zájmů. Podle svého mluvčího to udělal proto, aby uklidnil ostrý spor mezi sněmovnou a senátem. Součástí předlohy je totiž i změna zákona o obecních a krajských volbách. A tady se poslanci a senátoři nedokázali dohodnout. Zákon, který jinak například politikům nařizuje, že nesmějí brát plat za členství v dozorčích radách, se tak znovu vrací do sněmovny.

▪ Čtvrtá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Severní Korea poprvé oficiálně přiznala, že má jaderné zbraně. Slouží jí prý k sebeobraně proti snahám USA zemi izolovat. O jaderném programu se uskutečnila tři kola jednání za účasti obou korejských států, Číny, Japonska, USA a Ruska.

▪ Pátá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Ministerstvo spravedlnosti už má analýzu telefonních odposlechů vypracovanou nejvyšším státním zastupitelstvím. Počty odposlechů se podle mluvčího ministerstva shodují s policejní analýzou. Tedy že třeba policisté odposlechli 8844 osob.

▪ Šestá zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

Koalice proti domácímu násilí se dnes postavila za odvolanou předsedkyni okresního soudu Praha-západ Marii Drahokoupilovou. Z funkce ji minulý týden odvolal ministr spravedlnosti Pavel Němec kvůli průtahům v případě Václava Kříže, který se soudí o možnost stýkat se se svým synem. Koalice teď ministra vyzvala, aby odvolání zrušil, protože podle ní za průtahy nemůže.

▪ Sedmá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Zástupce ředitele pražské policie Zdeněk Janíček, který zřejmě v pondělí spáchal sebevraždu, měl na těle dvacet devět bodných a řezných ran. Podle státního zastupitele Michala Zachystala ale nebyly příčinou smrti. Tou bylo jednoznačně oběšení.

▪ Osmá zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

Do dalšího kola privatizace Českého Telecomu postupuje všech pět zájemců. Všichni totiž předložili velmi zajímavé finanční nabídky. Tak v noci rozhodla vláda. Ministr financí Bohuslav Sobotka pak oznámil, že kabinet ale nevyklučuje prodej přes burzu, a to proto kdyby se prodej přímému zájemci nějak zkomplikoval.

▪ Devátá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Na Jezerní Slati na Šumavě padl rekord letošní zimy. Teploměr tu v pondělí ráno ukazoval – 34,8 °C. Dosavadní prosincový rekord z Březníku u Modravy byl tak překonán o 1,6 °C. Další extrémní nízké teploty už podle meteorologů do konce týdne nepřijdou. Předpověď dokonce slibuje na víkend teploty nad nulou.

▪ Desátá zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

Českokrumlovští radní se chytají za hlavu. Kuriózním způsobem totiž přišli o 17 milionovou dotaci. Peníze jim dal loni stát na rekonstrukci zimního stadionu. Měli jedinou podmínku. Krumlov měl utratit 17 milionů do konce roku. A to je právě ten problém. Radnice peníze nevyčerpala, takže se měli vrátit do státního rozpočtu. Městská radnice teď zkoumá, kdo to zavinil.

▪ Jedenáctá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Výbory poslanecké sněmovny se budou zabývat dvěma návrhy na zvýšení poplatků za rozhlas a televizi. První novela počítá se zvýšením televizních poplatků ze 75,- na 100,- a rozhlasových ze 37,- na 45,- korun měsíčně. Poplatky by podle tohoto návrhu měla vláda zvyšovat pravidelně o inflaci.

Druhá předpokládá pouze jednorázové zvýšení poplatků za rozhlas. O novelách se bude zřejmě hlasovat začátkem května.

▪ Dvanáctá zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

Britský následník trůnu chystá svatbu. Královský palác oznámil, že princ Charles se 8. dubna ožení se svou dávnou láskou Kamillou Parkeer-Bowles. Svatební obřad ale nebude veřejný, oba snoubenci jsou jednou rozvedeni.

▪ Třináctá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Texaská univerzita oživila zájem o aféru WATERGATE, která v roce 1974 stála křeslo prezidenta Richarda Nixona. Univerzita zakoupila a vystavila materiály novináře Boba Woodwarda a jeho kolegy. Američané se snaží zjistit, kdo byl takzvaným hlubokým hrdlem. Tedy vysoce postaveným informátorem obou žurnalistů. Novináři to stále tají.

▪ Čtrnáctá zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

V Saudské Arábii začaly vůbec první volby v historii. Zatím se hlasovalo jen v hlavním městě Riadu. Další dvě kola se budou v zemi konat v březnu a dubnu. Saudové postupně vyberou polovinu obecních rad. Volit mohou jen muži, kteří dosáhli jednadvacet let. Ženám a vojákům královská rodina hlasovat nedovolila.

▪ Patnáctá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Palestinci porušili příměří s Izraelem. Jejich ozbrojenci ostřelovali raketami izraelské osady. Před dvěma dny přitom izraelský premiér a palestinský prezident uzavřeli dohodu o klidu zbraní.

▪ Šestnáctá zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

Papež Jan Pavel II. opustil kliniku Gemely v Římě. Podle Vatikánu se zdravotní stav čtyřiaosmdesátiletého Jana Pavla II. stále zlepšuje. Papeže hospitalizovali před deseti dny kvůli chřipce a problémům s dýcháním. Poprvé během šestadvacetiletého pontifikátu tak vynechal náboženský rituál popeleční středy ve svatopetrské bazilice.

▪ Sedmnáctá zpráva

Moderátor Josef Maršál

Mimořádný nález ohlásili olomoučtí archeologové při záchranném výzkumu při výstavbě dálnice D 1 nedaleko Hulína. Objevili šest kovových prstenů s otisky lidských prstů a zvířecích chlupů. Dosud mohli struktury lidské kůže dávných populací studovat pouze na mumiích nebo z otisků prstů na keramice.

▪ Osmnáctá zpráva

Moderátorka Jolana Voldánová

Téměř divadelní výtvarnou přehlídku předvedl včera večer ve Španělském sále Pražského hradu slavný francouzský módní návrhář Jean Paul Gaultier. Do Prahy přivezl to nejlepší ze své třicetileté práce. Dvaapadesátiletý návrhář oblékal například zpěvačku Madonnu.

2.2.1 Respondenti skupiny A (Události ČT 1)

Videozáznam s Událostmi ČT 1 jsem předložila k vlastnímu testu vnímatelnosti respondentům, které jsem označila jako skupinu A – studentky Střední pedagogické školy v Kroměříži – celkem 24 osob – dívek, třetí ročník – průměrný věk 18 let.

Test vnímatelnosti jsem prováděla v době vyučování se souhlasem ředitele školy. Po příchodu do třídy jsem studentkám oznámila:

Zahrajeme si na posluchače televizních zpráv. Sledujte velmi pozorně tento videozáznam zpravodajství.

Po zhlédnutí zpráv jsem respondentům rozdala papíry, které obsahovaly toto zadání:

- a) Uved'te přehled všech zpráv zhlédnuté zpravodajské relace – stačí uvést jádro sdělení.
- b) Zapište co nejpodrobněji dvě zpravodajská sdělení ze zhlédnuté zpravodajské relace.

Každou zprávu začněte psát na nový řádek. Můžete psát vlastními slovy. Nahoru na list napište své jméno a příjmení, třídu a věk.

Výzkum jsem zaměřila na tyto jevy:

V první části testu jsem hodnotila:

- a) celkové pořadí zaznamenaných sdělení

- b) vynechaná sdělení
- c) kvalitu zaznamenaných sdělení:

dobrá – střední – nízká

Dobrou kvalitou v tomto případě se rozumí záznam jádra sdělení. Střední kvalita označuje menší nedostatky konkrétní zprávy. Za nízkou kvalitu se označují nedostatky v jádru sdělení.

Ve druhé části testu jsem hodnotila:

Dvě zprávy ze zmíněné zpravodajské relace a jejich kvalitu, které byly zaznamenány velmi podrobně: dobrá – střední - nízká

Dobrou kvalitou v tomto hodnocení se rozumí záznam jádra sdělení s velmi konkrétními údaji o místě, osobách a číslech. Střední kvalita označuje záznam s obsahem jádra sdělení s některými konkrétními údaji. Za nízkou kvalitu pokládám pouhý záznam jádra sdělení bez upřesňujících údajů.

Následující tabulky sumarizují získané poznatky. Pro přehlednost ještě uvádím stručná témata jednotlivých sdělení:

1. Majetek Stanislava Grosse
2. Trestní oznámení na Grosse
3. Prezidentovo veto
4. Severní Korea má jaderné zbraně
5. Analýza telefonních odposlechů
6. Koalice proti domácímu násilí se postavila za Marii Drahokoupilovou
7. Zástupce ředitele pražské policie spáchal sebevraždu
8. Privatizace ČeskéhoTelecomu
9. Na Šumavě padl rekord letošní zimy
10. Českokrumlovští radní přišli o 17 milionovou dotaci
11. Zvýšení poplatků za rozhlas a televizi
12. Britský následník trůnu Charles chystá svatbu
13. Aféra WATERGATE

14. V Saudské Arábii začaly první volby v historii
15. Palestinci porušili příměří s Izraelem
16. Zdravotní stav papeže Jana Pavla II. se zlepšuje
17. Mimořádný nález archeologů
18. Francouzský módní návrhář Jean Paul Gaultier v Praze

2.2.2 Tabulky získaných poznatků

Skup./ osoba	Pořadí zaznamenaných sdělení	Vynechaná sdělení	Kvalita sdělení		
			Dobrá	Střední	Nízká
A/1	1,6,10,12,17,18	2,3,4,5,7,8,9,11, 13,14,15,16	12,18	1,6,17	10
A/2	1,3,4,6,7,8,10,11,12,13, 16,17	2,5,9,14,15,18	1,3,4,7,8, 10,12,17	6,11,13, 16	
A/3	1,4,6,8,10,12,14,17	2,3,5,7,9,11,13, 15,16,18	4,12,17	1,6,8,10, 14	
A/4	1,3,6,10,12,16,17,18	2,4,5,7,8,9,11, 13,14,15	10,12	1,6,17,18	3,16
A/5	1,4,6,7,8,10,12,18	2,3,5,9,11,13, 14,15,16,17	1,8,10,12, 18	4,6,7	
A/6	1,3,4,6,9,10,11,12,16,17	2,5,7,8,13,14, 15,18	4,6,10,17, 12	1,11,16	3,9
A/7	1,4,6,9,10,11,12,16,17	2,3,5,7,8,13,14, 15,18	9,10,12, 16,17	4,6,11	1
A/8	1,4,6,9,10,11,12,16,17	2,3,5,7,8,13,14, 15,18	4,9,10,12	1,6,11,16, 17	
A/9	1,3,4,6,12,14,16,17	2,5,7,8,9,10,11, 13,15,18	1,4,6,12, 14,17	3,16	
A/10	1,3,4,5,6,7,8,9,10,12,16, 17	2,11,13,14,15, 18	1,3,6,8,12, 16	4,5,7,9,10, 17	
A/11	1,4,6,12,14,15,16,18	2,3,5,7,8,9,10, 11,13,17	4,12,14	6,15,16	1,18
A/12	1,3,4,6,7,9,10,12,18	2,5,8,11,13,14, 15,16,17	1,3,6,7,10, 18	4,9,12	

A/13	1,3,4,5,7,9,10,12,16,17, 18	2,6,8,11,13,14, 15	4,9,17,18	1,10,12,16	3,5,7
A/14	1,3,5,7,9,10,12,13,16,17, 18	2,4,6,8,11,14,15	11,12,16	5,10,13, 17,18	3,7,9
A/15	1,3,4,6,9,10,11,12,16,17	2,5,7,8,13,14, 15,18	10,12	1,6,11,17	3,4,9, 16
A/16	1,2,4,6,7,8,9,10,12,14,16, 18	2,5,11,13,15,17	4,9,10,14, 18	6,12	1,3,7, 8,16
A/17	1,2,4,6,7,8,9,10,12,14,16, 17	3,5,11,13,15,18	1,2,4,7,12, 14,16,17		6,8,9, 10
A/18	1,4,6,9,10,12,16,17,18	2,3,5,7,8,11,13, 14,15	10,12,16	17,18	1,4,6,9
A/19	1,3,4,6,9,10,12,16,17,18	2,5,7,8,11,13, 14,15	10	6,12,16, 17,18	1,3,4,9
A/20	1,3,4,6,7,9,13,15,17,18	2,5,8,10,11,12, 14,16	1,3,4,6,15, 18		7,9,13, 17
A/21	1,3,4,5,6,7,10,12,14,16, 17,18	2,8,9,11,13,15	1,4,12,14, 16,17	3,5,6	7,10,18
A/22	1,4,5,6,7,8,9,10,12,14, 16,17,18	2,3,11,13,15	1,4,5,6,12, 18	8,10,14	7,9,16, 17
A/23	1,2,4,6,9,12,16,17	3,5,7,8,10,11, 13,14,15,18	1,4,12	16	2,6,9, 17
A/24	1,2,4,6,9,12,16,17	3,5,7,8,10,11, 13,14,15,18	4,17	6,12,16	1,2,9

Tab. 2 Poznatky podle jednotlivých respondentů

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení			Nezaznamenaná sdělení
		Dobrá	Střední	Nízká	
1	24	11	7	6	
2	3	1		2	21
3	12	4	2	6	12
4	20	14	4	2	4
5	4	1	3		20
6	22	6	13	3	2
7	11	3	2	6	13

8	7	3	2	2	17
9	16	4	2	10	8
10	19	11	5	3	5
11	5		5		19
12	23	18	5		1
13	3		2	1	21
14	6	5	1		18
15	2	1	1		22
16	19	6	9	4	5
17	20	9	8	3	4
18	13	7	4	2	11

Tab. 3 Poznatky podle pořadí zpráv

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení			Nezaznamenaná sdělení
		Dobrá	Střední	Nízká	
12	23	18	5		1
4	20	14	4	2	4
1	24	11	7	6	
10	19	11	5	3	5
17	20	9	8	3	4
18	13	7	4	2	11
6	22	6	13	3	2
16	19	6	9	4	5
14	6	5	1		18
9	16	4	2	10	8
3	13	4	2	7	11
7	11	3	2	6	13
8	7	3	2	2	17
5	4	1	3		20
15	2	1	1		22
2	3	1		2	21
11	5		5		19
13	3		2	1	21

Tab. 4 Poznatky podle míry vnímatelnosti všech zpráv

Skup./ osoba	Záznam dvou zpráv (velmi podrobně)	Kvalita sdělení		
		Dobrá	Střední	Nízká
A/1	1,18	18	1	
A/2	10,12	10,12		
A/3	12,17	12,17		
A/4	10,12	10,12		
A/5	4,12	12	4	
A/6	12,17	12,17		
A/7	4,12	12	4	
A/8	10,17	10	17	
A/9	14,17	14,17		
A/10	4,12	12	4	
A/11	12,16	12	16	
A/13	7,17	17		7
A/14	12,16	12,16		
A/15	12,17	12	17	
A/16	7,12		12	7
A/17	4,12	1,12		
A/18	12,17	12	17	
A/19	10,12	10	12	
A/20	1,18	1,18		
A/21	12,17	12,17		
A/22	12,18	12,18		
A/23	12,17	12		17
A/24	12,17	17	12	

Tab. 5 Poznatky ze záznamu dvou podrobných sdělení

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení		
		Dobrá	Střední	Nízká
1	2	1	1	
4	4	1	3	
7	2			2
10	5	5		
12	19	15	4	

14	1	1		
16	2	1	1	
17	10	6	3	1

Tab. 6 Poznatky podle pořadí zpráv dvou podrobných sdělení

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení		
		Dobrá	Střední	Nízká
12	19	15	4	
17	10	6	3	1
10	5	5		
4	4	1	3	
1	2	1	1	
7	2			2
16	2	2		
14	1	1		

Tab. 7 Poznatky podle míry vnímatelnosti dvou podrobných sdělení

2.3 Scénář Televizních novin televize Nova ze dne 10.2.2005

Timing	Stopáž	Obraz	Zvuk
00.00-00.10	00.10	Znělka	
00.11-00.45	00.34	Přehled zpráv	Moderátoři Voříšek, Adámková
00.46-02.54	02.08	K. Voříšek Federace strojířů – reportáž ze žel. P. Šťáhlavský - mluvčí	Voříšek P. Čechák P. Šťáhlavský
02.55-04.39	01.44	Moderátorka Adámková Report z Prahy 7 Soudce Josef Košela Mluvčí Min.spravedlnosti Divim Předseda městského soudu v Praze Sváček a reportér	J. Adámková Reportér Kořistka Reportér a soudce Divim Jan Sváček
04.40-06.58	02.18	Moderátor Voříšek Poslanecká sněmovna reportér	Voříšek

		J. Tuna Premiér Gross M. Němcová Reportér Tuna Poslanec ODS Petr Nečas Poslanec KSČM Vymětal Ministryně školství Buzková Poslanec US-DEU Ostrý Předseda KDU-ČSL Kalousek Směnka na koupi bytu Grosse Reportér Tuna	J.Tuna Gross Němcová Tuna Nečas Vymětal Buzková Ostrý Kalousek Reportér Tuna Reportér Tuna
06.59-08.33	01.34	Moderátorka Adámková Reportáž z rekreačního střediska pod Ještědem, reportér Ivan Berka Horská služba R. Mašín Lékařská záchranná služba lékař Kramář Reportér Berka + ilustrační záběry Mluvčí liberecké policie Suchánková Mluvčí sportovního areálu pod Ještědem Buzek Sjezdovka pod Ještědem lyžařka	Adámková Berka Mašín Kramář Berka Suchánková Buzek lyžařka
08.34-10.01	01.27	Moderátor Voříšek Severní Korea – vojenská přehlídka Mluvčí jihokorejského min. zahraničí Jednací stůl Americká ministryně zahraničí Iránský prezident	Voříšek Reportér P. Zavadil mluvčí P. Zavadil Ministryně P. Zavadil
10.02-10.04	00.02	Znělka	
10.05-11.31	01.26	Moderátor Voříšek Finanční úřad Zlín Chov koní – chovatelka Eva H. chovatelka koní, reportér Komisař útvaru odhalování korupce J. Moravcová	Voříšek Reportérka Bártíková Reportér Břešťák Reportéři Moravcová

		Ředitel Finančního úřadu Zlín Langr Reportér Břešťák	Langr Břešťák
11.32-13.10	01.38	Moderátorka Adámková Španělský sál – módní přehlídka Jean Paul Gaultier Eva Pilarová Andrea Verešová Roman Šmucler Beata Rajská Beata Rajská Španělský sál – módní přehlídky	Adámková Reportérka Urbanová Gaultier Pilarová Verešová Šmucler Reportérka Urbanová Rajská M. Urbanová
13.11-13.31	00.20	Moderátoři – Znělka upoutávka	Moderátoři
13.32-15.09	01.37	Moderátor Voříšek Záběry z mobil. Telefonu – nakupující IKEA Londýn Vyjádření londýnské spol. IKEA	Voříšek Reportérka Jiroušová Jiroušová Jiroušová
15.10-15.36	00.26	Moderátorka Adámková Reportáž z pásma Gazy	Adámková Reportér
15.37-15.52	00.15	Společenská akce – snoubenci Charles a Kamilla	Reportérka
15.53-16.09	00.16	Ilustrační záběry – rod Lichtenštejnů	Reportér
16.10-16.13	00.03	Znělka	
16.14-17.39	01.25	Moderátor Voříšek Záběr města Ostravy David Holub – okradený epileptik Neurolog Naděžda Franková David Holub David Holub Mluvčí ostravské policie Milan Kézl	Voříšek Reportér Tomáš Kořistka Holub Franková Reportér Kořistka Holub Kézl
17.40-19.34	01.54	Moderátorka Adámková Poslanecká sněmovna reportér Dumbrovský Poslanec ODS Bratský	Adámková Dumbrovský Bratský

		Poslanec ODS Vidím Poslanec ODS Benda Ministr Škromach Místopředsedkyně posl. sněmovny Kupčová Ilustrační záběr návrhu zákona Poslanec KDU-ČSL Janeček Poslanec ČSSD Koudelka Jižní Čechy – anketa – oslovení náhodných chodců	Vidím Benda Škromach Kupčová Dumbrovský Janeček Koudelka chodci a reportér
19.35-21.21	01.46	Moderátor Voříšek Město Plzeň, reportérka Mudrová Sochař Jaroslav Bocker Vedoucí kanceláře primátora Plzně V. Pálek Předseda Klubu military Plzeň Milan Dlouhý	Voříšek Mudrová Bocker Pálek Dlouhý
21.22-21.24	00.02	Znělka	
21.25-22.17	00.52	Moderátorka Adámková ZOO Dvůr Králové	Adámková
22.18-22.49	00.31	Moderátoři – závěr – rozloučení	Adámková, Voříšek
22.50-22.54	00.04	Závěrečná znělka	

Tab. 8 Scénář Televizních novin

2.4 Televizní noviny televize NOVA ze dne 10. 2. 2005

Hlavním zpravodajským pořadem televize Nova jsou Televizní noviny, které každý den začínají v 19.30 hodin. Po krátké znělce následuje přehled zpráv, takzvané headlinové zprávy, které představují tři nejdůležitější události dne. Ve čtvrtek 10. února byly headliny v tomto pořadí: *1. Premiér Stanislav Gross vysvětloval okolnosti při koupi svého bytu při poslaneckých interpelacích. 2. Severní Korea poprvé oficiálně přiznala, že vlastní nukleární zbraně. 3. Pražský soudce byl podle policie zákazníkem výrobcům dětské pornografie.*

Po pozdravu zahájila moderátorka zpravodajství větou: „*Příjemný dobrý večer. Právě začínají televizní noviny. Vítejte.*“ Oba moderátoři se v průběhu zpravodajství téměř

pravidelně střídali. Domnívám se, že střídání moderátorů může kladně ovlivnit vnímatelnost. Přibližně v polovině pořadu byla upoutávka na další zprávy bez obrazového doprovodu. Začátek druhé třetiny zpravodajské relace tvořil blok krátkých zpráv ze zahraničí.

Konec zpravodajství signalizuje příchod sportovního redaktora, který přiblíží nejaktuálnější událost sportovního dění uplynulého dne a moderátoři nastíní přehled večerních pořadů. Celkový počet zpravodajských sdělení byl patnáct a doba trvání Televizních novin dne 10. února 2005 byla 22 minut a 54 sekund.

▪ První zpráva

Moderátor Karel Voříšek

Federace strojířů definitivně oznámila, že do konce února nepodepíše kolektivní smlouvu. To je velmi špatná zpráva po sedmdesát tisíc železničářů. Zatímco pět jejich odborových organizací se smlouvou souhlasí, strojířů jsou proti. Znamená to, že se minimálně o měsíc prodlužuje doba, kdy zaměstnanci drah pracují bez jakýchkoliv výhod, které by jim zaručila kolektivní smlouva. Jejím nepodepsáním tak přicházejí železničáři každý měsíc přibližně o sto padesát milionů korun.

▪ Druhá zpráva

Moderátorka Jana Adámková

Vedení městského soudu v Praze musí řešit aféru, kterou nepamatuje. Místopředseda obvodního soudu pro Prahu 7 Josef Košela měl být podle policie zákazníkem dvou výrobců dětské pornografie ze severní Moravy. V rozhovoru pro naši televizi sice přiznal, že od jednoho z mužů kazety sice kupoval, ale tomu, že by si objednával dětskou pornografii, se brání.

▪ Třetí zpráva

Moderátor Karel Voříšek

Premiér Stanislav Gross nehodlá kvůli pochybnostem kolem nákupu svého bytu rezignovat a celou kauzu považuje za uměle vyvolanou. Gross to prohlásil při dnešních interpelacích, při kterých poslanci ODS chtěli vysvětlení nesrovnalostí kolem financování jeho barandovského bytu a majetku jeho rodiny. Podle opozice neřekl premiér dnes nic nového. Opakoval pouze známá fakta.

▪ Čtvrtá zpráva

Moderátorka Jana Adámková

Tragicky skončila jízda třicetileté lyžařky z Prahy, která na jedné ze sjezdovek pod Ještědem včera odpoledne ve velké rychlosti narazila do boku terénního automobilu. Policie teď šetří, jak je možné, že po lesní cestě, která přes trať sjezdovky vede, běžně jezdila auta.

▪ Pátá zpráva

Moderátor Karel Voříšek

Komunistická Severní Korea vůbec poprvé oficiálně přiznala, že vlastní jaderné zbraně. Zároveň přerušila jednání o svém jaderném programu s dalšími pěti státy, které si atomový arzenál v severokorejských rukou rozhodně nepřejí. Svět zatím na nová fakta reaguje velmi opatrně.

▪ Šestá zpráva

Moderátor Karel Voříšek

Detektivové z protikorupční jednotky ukončili vyšetřování devětačtyřicetiletého, dnes už bývalého úředníka Finančního úřadu ve Zlíně. Muž si měl podle nich loni říci o úplatek čtyřicetileté chovatelce koní. Za to prý přehlédne údajné nesrovnalosti v jejím účetnictví. Žena ale vše oznámila na policii.

▪ Sedmá zpráva

Moderátorka Jana Adámková

Světově uznávaný francouzský módní návrhář Jean Paul Gaultier přijel tento týden poprvé do České republiky. Svým neobyčejným smyslem pro výstřednost včera ve Španělském sále Pražského hradu publikum zcela uchvátil. Naše televize celou přehlídku natáčela.

▪ Osmá zpráva

Moderátor Karel Voříšek

Půlnoční otevření obchodního domu s nábytkem IKEA v Londýně se změnilo v davové šílenství. Obrovské slevy přilákaly tisíce lidí. V tlačenci bylo zraněno na dvacet lidí. Devět jich skončilo v nemocnici. Blízko obchodu byl pobodán dvacetiletý muž. Chaos přerostl do takových rozměrů, že prodejna musela být po půlhodině z bezpečnostních důvodů uzavřena.

▪ Devátá zpráva

Moderátorka Jana Adámková

Pouhé dva dny poté, co izraelský premiér a palestinský prezident slavnostně vyhlásili příměří, došlo k jeho porušení. Na židovskou osadu v pásmu GAZY zaútočili palestínští teroristé.

▪ Desátá zpráva

Následník britského trůnu princ Charles oznámil, že si po třicetileté známosti vezme Kamillu Parkeer-Bowles. Svatba se má konat 8. dubna. Charlesova žena nebude po svatbě užívat titul princezna z Welsu, který nosila princezna Dajána, nýbrž titul vévodkyně.

▪ Jedenáctá zpráva

Haagský mezinárodní soud odmítl stížnost Lichtenštejnska proti Německu. Jeho vláda měla údajně knížectví poškodit, když v devadesátých letech odmítla zadržet obraz Velká vápenka. Ten byl Lichtenštejnskému rodu zabaven v rámci Benešových dekretů. Obraz tedy definitivně zůstává v majetku České republiky.

▪ Dvanáctá zpráva

Moderátor Karel Voříšek

V centru Ostravy za bílého dne okradl zatím neznámý zloděj invalidu. Využil chvíle, kdy těžce nemocný muž dostal epileptický záchvat a bezmocně ležel v křečích na zemi.

▪ Třináctá zpráva

Moderátorka Jana Adámková

Mezi poslanci dnes opět vypukl ostrý spor, a to kvůli zákonu, který by měl zabránit diskriminaci. Levicová část vlády a komunisté chtějí dosavadní zákazy diskriminace přitvrdit a rozšířit ještě na další oblasti. Pravicovní politici naopak tvrdí, že tak budou diskriminováni naopak většiny.

▪ Čtrnáctá zpráva

Moderátor Karel Voříšek

Na brány města Plzeň možná klepe velká ostuda. Na květen připravují velkolepé oslavy šedesátého výročí osvobození americkou armádou, které velel generál Patton. Na jeho

počest tam má být odhalena bronzová socha. Jejímu autorovi, ale teď radnice nechce zaplatit.

▪ **Patnáctá zpráva**

Moderátorka Jana Adámková

Na závěr vám ukážeme pětíměsíční slečnu nosorožce dvourohého, která bydlí v zoologické zahradě ve Dvoře Králové. Ze sněhu, který viděla dnes poprvé, byla pěkně překvapena. Stačilo však pár minut a se sněhem se rychle skamarádila.

2.4.1 Respondenti skupiny B (Televizní noviny televize Nova)

Videozáznam s Televizními novinami televize Nova byl podkladem pro vlastní test vnímatelnosti. Respondenty jsem v tomto případě označila jako skupinu B. Jedná se o studenty třetího ročníku Obchodní akademie v Kroměříži. Celkem 21 osob – 5 chlapců a 16 dívek. Jejich průměrný věk je 18 let.

Test vnímatelnosti jsem zadávala v době vyučování se souhlasem ředitele školy. Po příchodu do třídy jsem studentům oznámila:

Představte si, že je večer 19,30 hodin a vy se díváte na Televizní noviny na televizní stanici Nova. Sledujte velmi pozorně tento videozáznam zpravodajství.

Po zhlédnutí zpráv jsem studentkám a studentům rozdala papíry, které obsahovaly toto zadání:

a/ Uved'te přehled všech zpráv zhlédnuté zpravodajské relace.

b/ Zapište co nejpodrobněji obsah dvou zpráv ze zhlédnuté zpravodajské relace.

Každou zprávu začněte psát na nový řádek. Můžete psát vlastními slovy. Do levého rohu papíru doplňte název školy, třídu, jméno a příjmení a věk.

Vzhledem k tomu, že test vnímatelnosti měl dvě části, zaměřila jsem výzkum na tyto jevy:

V první části testu jsem hodnotila:

- a) celkové pořadí zaznamenaných sdělení
- b) vynechaná sdělení
- c) kvalitu zaznamenaných sdělení

dobrá – střední – nízká

Dobrou kvalitou se v první části testu rozumí záznam jádra sdělení. Střední kvalita označuje menší nedostatky konkrétní zprávy. Za nízkou kvalitu považují nedostatky v jádru sdělení.

Ve druhé části testu vnímatelnosti jsem hodnotila:

Dvě zprávy ze zmíněné zpravodajské relace a jejich kvalitu, které byly zaznamenány velmi podrobně: dobrá – střední – nízká

Dobrou kvalitou v tomto hodnocení se rozumí záznam jádra sdělení s velmi konkrétními údaji o místě, osobách a číslech. Střední kvalita označuje záznam s obsahem jádra sdělení s některými konkrétními údaji. Za nízkou kvalitu pokládám pouhý záznam jádra sdělení bez upřesňujících údajů.

Následující tabulky sumarizují získané poznatky. Pro přehlednost ještě uvádím také u této skupiny respondentů stručná témata jednotlivých sdělení:

1. Federace strojířů nepodepíše kolektivní smlouvu
2. Místopředseda obvodního soudu v Praze 7 zákazníkem výrobců dětské pornografie
3. Premiér Gross nehodlá rezignovat
4. Tragická jízda třicetileté lyžařky z Prahy
5. Severní Korea přiznala, že vlastní jaderné zbraně
6. Úředník Finančního úřadu ve Zlíně požadoval úplatek
7. Francouzský módní návrhář v Praze
8. Tragedie v obchodním domě s nábytkem IKEA v Londýně
9. Porušení příměří mezi Izraelem a Palestinou
10. Princ Charles se bude ženit
11. Haagský mezinárodní soud odmítl stížnost
12. V centru Ostravy okraden invalida
13. Zákon proti diskriminaci
14. Odhalení bronzové sochy ve městě Plzni
15. Nosorožec ze zoologické zahrady ve Dvoře Králové

2.4.2 Tabulky získaných poznatků

Skup. / osoba	Pořadí zaznamenaných sdělení	Vynechaná sdělení	Kvalita sdělení		
			Dobrá	Střední	Nízká
B/1	1,2,3,5,6,7,11,12,13,14, 15	4,8,9,10	1,2,3,12	5,6,7,13, 14,15	11
B/2	1,2,3,6,7,12,14,15	4,5,8,9,10,11,13	3,6,12,14	1,8,15	2,7
B/3	1,2,3,4,5,6,8,9,12,13,14, 15	7,10,11	3,5	4,8,12, 13, 14,15	1,2,6,9
B/4	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14, 15	9,10,11	8,12	3,4,5,6, 15	1,2,7,13, 14
B/5	1,3,5,6,8,12,14,15	2,4,7,9,10,11,13	1,3,5,6,8, 12,14	15	
B/6	1,2,3,4,6,7,8,12,14,15	5,9,10,11,13	3,4,12	2,7,8,14, 15	1,6
B/7	1,2,3,4,5,6,7,13,15	8,9,10,11,12,14	4,5,13,15	1,3,7	2,6
B/8	1,2,3,4,5,6,7,8,9,12,13, 14,15	10,11	4,5,8,9,1 2	1,2,3,7, 13, 15	6,14
B/9	1,2,3,4,5,7,8,10,11,12,14, 15	6,9,13	3,4,5,8	1,2,7,10, 14,15	11,12
B/10	1,2,3,4,5,7,8,10,12,14,15	6,9,11,13	5,8,12	3,4,10, 15	1,2,7,14
B/11	1,3,4,5,7,12,15	2,6,8,9,10,11, 13,14	3,4	1,5,12	7,15
B/12	1,2,3,4,7,8,10,12,13,14, 15	5,6,9,11	7,8,12, 14, 15	1,2,3,4, 10, 13	
B/13	1,6,12	2,3,4,5,7,8,9, 10, 11,13,14,15	1,6,12		
B/14	1,2,3,5,6,7,8,9,10,12,13, 14,15	4,11	2,3,6,7,8, 10	1,5,9,12, 13	14,15
B/15	1,3,5,8,11,12,13,14,15	2,4,6,7,9,10	1,5,8,12, 13	3	11,14,15

B/16	1,2,3,6,7,8,10,12,13,14,15	4,5,9,11	7,8,12,13	1,2,3,6,15	10,14
B/17	2,3,4,5,9,12,13,14,15	1,6,7,8,10,11	5,9,12	3,4	2,13,14,15
B/18	1,2,3,4,5,6,7,8,12,13,14,15	9,10,11	2,4,5	1,3,6,8,13,15	7,12,14
B/19	1,2,3,4,5,6,8,12,14,15	7,9,10,11,13	4,5	1,3,8,12,14	2,6,15
B/20	1,3,4,12,14	2,5,6,7,8,9,10,11,13,15	4	3,12	1,14
B/21	1,2,4,7,8,12,14	3,5,6,9,10,11,13,15	1,4,7,8,1	2,14	

Tab. 9 Poznatky podle jednotlivých respondentů

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení			Nezaznamenaná sdělení
		Dobrá	Střední	Nízká	
1	20	5	10	5	1
2	16	3	6	7	5
3	19	8	11		2
4	14	9	5		7
5	14	10	4		7
6	13	4	4	5	8
7	14	4	5	5	7
8	14	10	4		7
9	4	2	1	1	17
10	5	1	3	1	16
11	3			3	18
12	20	13	5	2	1
13	11	3	6	2	10
14	18	3	6	9	3
15	18	2	11	5	3

Tab. 10 Poznatky podle pořadí zpráv

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení			Nezaznamenaná sdělení
		Dobrá	Střední	Nízká	

12	20	13	5	2	1
5	14	10	4		7
8	14	10	4		7
4	14	9	5		7
3	19	8	11		2
1	20	5	10	5	1
7	14	4	5	5	7
6	13	4	4	5	8
14	18	3	6	9	3
2	16	3	6	7	5
13	11	3	6	2	10
15	18	2	11	5	3
9	4	2	1	1	17
10	5	1	3	1	16
11	3			3	18

Tab. 11 Poznatky podle míry vnímatelnosti všech zpráv

Skup./ osoba	Záznam dvou zpráv (velmi podrobně)	Kvalita sdělení		
		Dobrá	Střední	Nízká
B/1	2,12	2,12		
B/2	6,12	6,12		
B/3	3,4	3,4		
B/4	8,12	8,12		
B/5	6,8	6,8		
B/6	4,12	4,12		
B/7	4,5	4	5	
B/8	8,9	8,9		
B/9	4,8	4	8	
B/10	8,12	12	8	
B/11	3,4	3,4		
B/12	7,12	7,12		
B/13	6,12	6,12		
B/14	8,10	8	10	
B/15	8,12	8,12		
B/16	8,12	8,12		

B/17	9,12	9,12		
B/18	2,4	4	2	
B/19	4,12	12	4	
B/20	4,12	12	4	
B/21	4,12	4,12		

Tab. 12 Poznatky ze záznamu dvou podrobných sdělení

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení		
		Dobrá	Střední	Nízká
2	1	1		
3	2	2		
4	9	7	2	
5	1		1	
6	3	3		
7	1	1		
8	8	6	2	
9	2	2		
10	1		1	
12	13	13		

Tab. 13 Poznatky podle pořadí zpráv dvou podrobných sdělení

Zpráva číslo	Zaznamenaná sdělení	Kvalita sdělení		
		Dobrá	Střední	Nízká
12	13	13		
4	9	7	2	
8	8	6	2	
6	3	3		
3	3	3		
9	3	3		
2	1	1		
7	1	1		
5	1		1	
10	1		1	

Tab. 14 Poznatky podle míry vnímatelnosti dvou podrobných sdělení

2.5 INTERPRETACE VÝZKUMU

2.5.1 Respondenti skupiny A (Události ČT 1)

Na základě testu vnímatelnosti, který byl studentům Pedagogické školy v Kroměříži předložen v souvislosti s videozáznamem Událostí ČT 1 ze dne 10. února 2005, jejich práci hodnotím ze dvou aspektů:

První aspekt – zaznamenání všech zpráv zhlédnutých ve zpravodajství (Tab. 4). **Nejlépe vnímatelná byla zpráva číslo 12 o chystané svatbě prince Charlese s Kamillou Parkeer-Bowles.** Report k dané zprávě byl kvalitně připraven. Domnívám se, že dobrou vnímatelnost ovlivnily také archivní záběry v souvislosti s první manželkou prince Charlese princeznou Dajánou, která ve své době patřila k nejpoblárnějším ženám světa. Z kvality reportu vyplývá, že zpráva nepostrádá souvislosti a sekvence.

- **Zpráva číslo 4**, *Severní Korea poprvé oficiálně přiznala, že má jaderné zbraně.* Zpráva byla podmíněna sugestivní reportáží moderátora severokorejské televize. Tato zpráva se svou naléhavostí týká celého světa, a jak vyplývá z poznatků míry vnímatelnosti (Tab. 4), oslovila i mladou generaci.

- **Zpráva číslo 1**, která se týkala *majetkových poměrů premiéra Grosse a jeho rodiny.* Vnímatelnost této zprávy byla umocněna vstupy z poslanecké sněmovny interpelacemi jednotlivých poslanců a také rozsáhlostí zprávy.

- Z dalších zpráv, které bychom mohli označit jako dobře vnímatelné, bych uvedla např. **zprávu číslo 17**, která se týká *mimořádného nálezů, který ohlásili olomoučtí archeologové nedaleko Hulína.* Dobrá vnímatelnost této zprávy byla ovlivněna nejen zajímavostí, ale také místem nálezů, který je součástí našeho regionu.

- Naopak **nejméně vnímaná zůstala informace číslo 11**, kde se jednalo o *návrhu na zvýšení poplatků za rozhlas a televizi.* Zpráva byla přesycena číselnými údaji a grafy, což zřejmě vedlo k nepřesnému zapamatování.

- Nejméně si respondenti zapamatovali vedle zprávy číslo 11 také zprávu číslo 13 o aféře WATERGATE, která v roce 1974 stála křeslo prezidenta Nixona. Tato informace není pro mladou českou generaci významná, jména jim nic neříkají. Důvodem mohla být časová i zeměpisná vzdálenost vzhledem k osmnáctiletým respondentům.

Druhý aspekt hodnocení byl z pohledu co nejpodrobnějšího zapsání dvou zpravodajských sdělení (Tab. 7).

- Podle výsledků míry vnímatelnosti jsem vyhodnotila jako nejkvalitněji zaznamenanou **zprávu číslo 12 o britském následníku trůnu, který chystá svatbu**. Z celkového počtu 24 respondentů zprávu zaznamenalo 19. Důvody, které tuto skutečnost ovlivnily jsem uvedla při hodnocení prvního aspektu.
- Druhá nejpodrobněji zaznamenaná **zpráva číslo 17 se týká mimořádného nálezu, který ohlásili olomoučtí archeologové nedaleko Hulína**. Z celkového počtu 24 respondentů, zprávu zaznamenalo 10. Úspěšnost tohoto sdělení je rovněž zdůvodněna v hodnocení prvního aspektu.
- Nejméně kvalitně zaznamenali studenti **zprávu číslo 14 o prvních volbách v historii Saudské Arábie**. Zpráva byla krátká a nevýrazná a pro českou mládež zeměpisně vzdálená.
- Rovněž nedostatečně zaznamenanou zprávou bylo **sdělení číslo 16 o zdravotním stavu papeže Jana Pavla II.** Je nutno podotknout, že zpráva byla špatně koncipována, informace byly neuspořádané.

Mimo tyto nekvalitně zaznamenané zprávy patřila i zpravodajská sdělení, která nebyla zaznamenaná vůbec. Jednalo se o tato sdělení: 2, 3, 5, 6, 8, 9, 15, 18, ze kterých uvádím například zprávu o návrhu na zvýšení poplatků za rozhlas a televizi.

Respondenty v této věkové kategorii nezaujala. Důvodem může být společná domácnost s rodiči tzn., že tito mladí lidé zatím neřeší rodinný rozpočet.

2.5.2 Respondenti skupiny B (Televizní noviny televize Nova)

Druhou skupinu respondentů tvořili studenti Obchodní akademie v Kroměříži, kterým byl test vnímatelnosti zadán na základě videozáznamu Televizních novin televizní stanice Nova ze dne 10. února 2005.

Výsledek testu byl posuzován ze dvou hledisek:

1. Zaznamenání všech zpráv zhlédnutých ve zpravodajství (Tab. 11)

Nejlépe vnímatelným zpravodajským sdělením (**číslo 12**) bylo *okradení invalidy v centru Ostravy*. K dobré vnímatelnosti studentů přispěla určitě kvalitní reportáž, která zachycovala tragický příběh invalidního důchodce postiženého epilepsií. Mladí lidé odsuzovali tento čin z morálního hlediska, což podminilo tento výsledek.

- Druhou zprávou, kterou respondenti vnímali kvalitně, bylo **sdělení číslo 5**, že *komunistická Severní Korea poprvé oficiálně přiznala, že vlastní jaderné zbraně*. Toto sdělení působí na psychiku respondentů hrozbou jaderné katastrofy. O tom, jak bude vypadat svět v příštích letech není mladým lidem lhostejné. Rovněž reportáž spojená s touto zprávou byla přesvědčivá.
- Přibližně na stejné úrovni zprávy číslo 5 je i **zpráva číslo 8 o půlnočním otevření obchodního domu s nábytkem IKEA v Londýně, které se změnilo v davové šílenství. Při hodnocení bych vycházela ze skutečnosti, že podobná situace nastala i u nás u velkých obchodních řetězců, a proto byla zpráva pro respondenty dobře zapamatovatelná.**
- Z dalších zpráv, které bychom mohli označit jako dobře vnímatelné, bych uvedla **zprávu číslo 4 o tragické jízdě třicetileté lyžařky z Prahy na jedné ze sjezdovek pod Ještědem. Tato zpráva má příběh s tragickým koncem, který je pro ostatní varování.**
- Na stejné úrovni lze hodnotit **zprávu číslo 3 o premiéru Stanislavu Grossovi kolem financování jeho barandovského bytu a majetku rodiny. Vzhledem k tomu, že se tato zpráva prolíná všemi sdělovacími prostředky, byla pro respondenty dobře vnímatelná.**
- Mezi nejhůře vnímané zprávy bych zařadila například **zprávu číslo 9 o porušení příměří mezi Palestinou a Izraelem. Zpráva není dobře koncipována. Reportáž není rovněž kvalitní a situaci nepřibližuje tak, aby sdělení bylo dobře vnímatelné. Zpráva i s reportáží měla dobu trvání jen 26 sekund.**
- Také **zpráva číslo 10 o svatbě prince Charlese s Kamillou Parkeer-Bowles. Tato zpráva trvala jen 15 sekund, postrádala souvislosti a sekvence. V rychlé reportáži se objevila společenská akce s princem Charlesem a Kamillou doplněná hlasem reportérky, která ani neuvedla své jméno.**

2. Hodnocení dvou nejkvalitněji zaznamenaných zpráv (Tab. 14)

- Nejlepší míru vnímatelnosti jsem zaznamenala u **zprávy číslo 12**. *Toto sdělení má morální podtext, jedná se o okradení invalidního důchodce v centru Ostravy*. Zprávu umocňoval velmi kvalitní report, který měl příběh a časové rozpětí 1 minutu 25 sekund.
- Je zajímavé, že i další **zpráva v pořadí 4**. je obdobného charakteru jako předchozí. *Tragická smrt třicetileté lyžařky z Prahy na sjezdovce pod Ještědem*. I zde mohu konstatovat, že report byl velmi kvalitní, doplněn instruktážními nákresey policie. Vzhledem

k tomu, že mladí lidé provozují zimní sporty, mohla být vnímavost kladně ovlivněna vyvoláním obav o svůj život.

- Nejméně kvalitně studenti zaznamenali **zprávu číslo 10** o *chystané svatbě prince Charlese s Kamillou Parkeer-Bowles*. V televizním zpravodajství byla zpráva velmi krátká, trvala jen 15 sekund. Report k dané zprávě postrádal jak příběh, tak i souvislosti.

- Nekvalitních výsledků dosáhla rovněž **zpráva číslo 5**, *kdy komunistická Severní Korea poprvé oficiálně přiznává, že vlastní jaderné zbraně*. Tuto informaci jsem velmi dobře hodnotila u respondentů z hlediska zaznamenání všech zpráv, tedy jádro sdělení. V podrobně zaznamenaných sděleních však u této zprávy byla vnímavost na velmi nízké úrovni, protože zde chyběly konkrétní údaje.

Zprávy číslo 1, 11, 13, 14 a 15 nebyly zaznamenány vůbec. Například **zpráva číslo 11** pojednává o stížnosti Lichtenštejnska proti Německu. Důvodem rozporu byl obraz Velká vápenka, který byl v rámci Benešových dekretů Lichtenštejnům zabaven. Zpráva neměla kvalitní report, doba trvání pouze 16 sekund. Míra vnímavosti byla záporně ovlivněna také okolnostmi, které se odehrály v době minulé.

2.5.3 Porovnání zpravodajství ČT 1 a Nova

Velkou část informací o okolním světě získáváme z televizního zpravodajství. Přibližně ve dvaceti minutách se dovídáme v maximálně zhuštěné formě základní informace o tom, co důležitého se právě stalo. Ale jsou to opravdu ty nejvýznamnější události? Skutečně jsme byli objektivně informováni o všem podstatném? Jaká je vůbec vnímavost českého televizního zpravodajství?

V souvislosti s výzkumem míry vnímavosti respondentů jsem porovnávala videozáznamy Událostí na ČT 1 a Televizních novin na Nově ze dne 10. února 2005. Některé zprávy se v obou zpravodajských relacích prolínaly. Přesto míra vnímavosti u respondentů nebyla stejná. Celkově hodnotím zpravodajství na ČT 1 jako serióznější a vyváženější, když i zde se objevují bulvární prvky. Televizní noviny na Nově jsou dynamičtější a přinášejí témata spíše bulvární. Jejich zpravodajství je hodně omezeno jen na Českou republiku. Využívají emoce a dramatizaci událostí. Televize Nova měla kratší záběry, její vysílání proto působilo dynamičtěji. Ve zpravodajství Novy vystupovalo více externích mluvčích než na ČT 1. Nejčastějším tématem v Televizních novinách byla trestná činnost a dopravní nehody a v Událostech politické příspěvky. ČT 1 měla

kvalitnější zahraniční zpravodajství. V obou zpravodajstvích se vyskytly příznakové jevy. V Televizních novinách byly ale mnohem četnější. Nova používala působení na emoce, neurčitá označení, spekulace, dramatizaci, hovorové výrazy, metaforu, hodnocení a komentáře. Osoby v příspěvcích stavěla do osobního konfliktu.

ZÁVĚR

Předložená práce prokázala, že existuje exaktní možnost zkoumat informační kvalitu zpravodajských sdělení i celků na základě teoretických i metodických poznatků, které jsou u nás dnes k dispozici, zejména k přihlédnutím k poznatkům ze zahraničí.

Výsledky míry vnímatelnosti prokázaly, že se mladí lidé u nás zajímají o české televizní zpravodajství. Některé zprávy z Událostí ČT 1 a Televizních novin televize Nova se prolínaly. Na základě výzkumu lze však konstatovat, že z těchto zpráv byly lépe vnímány respondenty zprávy ČT 1, protože byly lépe koncipovány, obsahovaly kvalitní reporty a některé i dokumenty osvětlující minulost.

Možná by bylo zajímavé se zmínit, že ve světě je jednoznačný trend k diverzifikaci vysílání podle vzdělání, věku a sociálního statusu. Televizní stanice se specializují na cílovou skupinu diváků. U nás jsme stále ještě ve fázi hledání jasné koncepce. Nedostatečné jazykové znalosti neumožňují velké části české populace sledovat zahraniční zpravodajství, proto odliv diváků zatím nehrozí. Také je nutné podotknout, že televizní trh v České republice je příliš malý, a tak se naše dvě největší televize nemusí obávat nové konkurence. Přitom se ale zapomíná, že sledovanost není jediným kritériem posuzování médií. V každém případě je na čase, aby provozovatelé TV věnovali vnímatelnosti zpravodajských sdělení i celků větší pozornost než dosud.

Pro autory zpráv z mé práce také vyplývá, jak důležité je oddělovat kompozici (strukturu) a jazykové prostředky zpráv psaných od mluvených.

V úvodu této práce jsem si položila otázku – Jsou ještě ČT 1 a Nova dvě různé alternativy nebo jsou to pouhé varianty téhož modelu? Výsledky míry vnímatelnosti, kterým předcházelo porovnání obou televizních stanic z hlediska kvality zpravodajských sdělení dokazují, že se jedná o dvě různá pojetí zpravodajského zpracování.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Bartošek, J. *Základy žurnalistiky*. 1. vyd. Zlín 2002. Počet stran 109.
ISBN 80-7318-058-6.
- [2] Bartošek, J. *Typy zpráv v žurnalistice*. In: České, polské a slovenské literární souvislosti. UP Olomouc 2003b, s.117-124.
- [3] Bartošek, J. *Zpravodajství a publicistika*. Vydala UP v Olomouci 2002. Počet stran 54. ISBN 80-244-0236-X.
- [4] Bartošek, J. 1994a: Mluvní tempo v rozhlase a televizi. In: K diferenciaci současného mluveného jazyka. FF Ostrav. univ.1994, s 105-112.
- [5] Boyd, A. Příručka pro novináře. Zpravodajství v rozhlase a televizi. CNŽ Praha a The International Media Fund 1995.
- [6] Čermák, F. *Jazyk a jazykověda*. 2. vyd. Praha 1997. Počet stran 460.
ISBN 80-7110-183-4.
- [7] Černý, J. *Úvod do studia jazyka*. 1. vyd. Olomouc 1998. Počet stran 223.
ISBN 80-85839-24-5.
- [8] Hůrková, J. *Česká výslovnostní norma*. 1. vyd. Praha 1995. Počet stran 74.
ISBN 80-85827-93-X.
- [9] Mistrík, J. Meranie zrozumiteľnosti prehovoru. Slovenská reč 33, 1968, s. 171- 178.
- [10] Fry, E. A readability formula for short passages. Journal of Readings, 1990.

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Scénář událostí.....	33
Tab. 2 Poznatky podle jednotlivých respondentů.....	41
Tab. 3 Poznatky podle pořadí zpráv	42
Tab. 4 Poznatky podle míry vnímatelnosti všech zpráv	42
Tab. 5 Poznatky ze záznamu dvou podrobných sdělení	43
Tab. 6 Poznatky podle pořadí zpráv dvou podrobných sdělení.....	44
Tab. 7 Poznatky podle míry vnímatelnosti dvou podrobných sdělení.....	44
Tab. 8 Scénář Televizních novin	47
Tab. 9 Poznatky podle jednotlivých respondentů.....	54
Tab. 10 Poznatky podle pořadí zpráv	54
Tab. 11 Poznatky podle míry vnímatelnosti všech zpráv	55
Tab. 12 Poznatky ze záznamu dvou podrobných sdělení	56
Tab. 13 Poznatky podle pořadí zpráv dvou podrobných sdělení.....	56
Tab. 14 Poznatky podle míry vnímatelnosti dvou podrobných sdělení.....	56

SEZNAM PŘÍLOH

P I Videozáznam ÚDÁLOSTÍ ČT 1 ze dne 10.2.2005

P II Videozáznam Televizních novin televize Nova ze dne 10.2.2005